

გლობალური გარემოსდაცვითი ფონდის მცირე გრანტების პროგრამა

მე-6 სამუშაო ფაზის სტრატეგიული მიმართულებები საქართველოში 2016-2018 წწ.

თბილისი
2016

ინგლისური აბრევიატურების განმარტებები

ACR - ქვეყნის ყოველწლიური ანგარიში
AMR - მონიტორინგის ყოველწლიური ანგარიში
BMZ –გერმანიის ეკონომიკის და განვითარების ფედერალური სამინისტრო
CBD - კონვენცია ბიოლოგიური მრავალფეროვნების შესახებ
CENN- კავკასიის გარემოსდაცვითი არასამთავრობო ორგანიზაციების ქსელი
CNF - კავკასიის ბუნების ფონდი
CPMT - ცენტრალური პროგრამის ცენტრალური მართვის ჯგუფი
CPS – GEF-ის მცირე გრანტების პროგრამის ქვეყნის საპროგრამო სტრატეგია
CSO - სამოქალაქო საზოგადოების ორგანიზაცია
ENPI FLEG II – ევროპის სამეზობლო პოლიტიკის ინსტრუმენტი– სატყეო სექტორში კანონდარდებისა და მართვის გაუმჯობესების პროგრამა
GEF - გლობალური გარემოსდაცვითი ფონდი
GIZ - გერმანიის საერთაშორისო თანამშრომლობის საზოგადოება
ICCA's - მკვიდრი მოსახლეობისა და თემების მიერ დაცული ტერიტორიები
IUCN – ბუნების დაცვის საერთაშორისო გაერთიანება
M&E - მონიტორინგი და შეფასება
NBSAP – ბიომრავალფეროვნების ეროვნული სტრატეგია და სამოქმედო გეგმა
NC - GEF მცირე გრანტების პროგრამ-ის ეროვნული კოორდინატორი
NEAP – საქართველოს გარემოს დაცვის მოქმედებათა ეროვნული პროგრამა
NGO - არასამთავრობო ორგანიზაცია
NSC - GEF მცირე გრანტების პროგრამის ეროვნული სამეთვალყურეო საბჭო
OP - GEF მცირე გრანტების პროგრამის ოპერაციული ფაზა
POPs - მდგრადი ორგანული დამბინძურებლები
SAP - სტრატეგიული სამოქმედო პროგრამა
SEPLs - სამეურნეო ლანდშაფტების პროდუქტიულობის სოციალურ-ეკონომიკური მდგრადობის ინდიკატორები
SES – UNDP-ის სოციალური და გარემოსდაცვითი სტანდარტები
SGP - მცირე გრანტების პროგრამა
UNCCD – გაერთიანებული ერების კონვენცია გაუდაბნოებასთან ბრძოლის შესახებ
UNDP - გაერთიანებული ერების განვითარების პროგრამა
UNEP - გაერთიანებული ერების გარემოსდაცვითი პროგრამა
UNFCCC - გაერთიანებული ერების კლიმატის ცვლილების შესახებ ჩარჩო კონვენცია
USAID -ამერიკის შეერთებული შტატების საერთაშორისო განვითარების სააგენტო
WB - მსოფლიო ბანკი
WWF – ბუნების მსოფლიო ფონდი

შინაარსი

1. მცირე გრანტების პროგრამა საქართველოში - ფონური ინფორმაცია	5
2. მცირე გრანტების პროგრამის „ნიშა“ საქართველოში	8
3. მე-6 სამუშაო ფაზის სტრატეგიები	33
4. მოსალოდნელი შედეგები	59
5. მონიტორინგისა და შეფასების გეგმა	66
6. რესურსების მობილიზაციის გეგმა	69
7. რისკების მენეჯმენტის გეგმა.....	71

რესურსები მე-6 სამუშაო ფაზისთვის (OP6)¹

- a. ძირითადი ბიუჯეტი: 400,000 აშშ დოლარი
- b. OP5-ის ნაშთი: 137.28 აშშ დოლარი
- c. STAR ბიუჯეტი: 0
- d. სხვა თანხები, რომელთა მობილიზაციაც უნდა მოხდეს: [შემდგომში დაზუსტდება]
- e. სათემო დაცული ტერიტორიების დახმარების გლობალური ინიციატივა (Global ICCA Support Initiative): 350,000 აშშ დოლარი (დაახლ.)

წინამდებარე დოკუმენტი წარმოადგენს ქვეყნის სამწლიან საპროგრამო სტრატეგიას საქართველოში გლობალური გარემოსდაცვითი ფონდის (GEF) მცირე გრანტების პროგრამის (SGP) მე-6 სამუშაო ფაზის დასაწერად. მისი განხორციელება დაიწყება 2016 წელს და დასრულდება 2018 წელს. ქვეყნის საპროგრამო სტრატეგია დინამიკური დოკუმენტია და ექვემდებარება რეგულარულ გადახედვას, განახლებას, ცვლილებას ან შესწორებას გლობალური გარემოსდაცვითი ფონდის მცირე გრანტების პროგრამის სტრატეგიული მიზნების, მიღწეული შედეგებისა და ამოცანების შესაბამისად.

ფონური ინფორმაცია:

მცირე გრანტების პროგრამის (SGP) სტრატეგია შესაბამისობაშია GEF-ის სტრატეგიებთან და მხარს უჭერს რიგი სადემონსტრაციო პროექტების მიღწევების შემდგომ გაძლიერებას, გაფართოებასა და ინტეგრირებას. ადგილობრივ დონეზე სამოქალაქო საზოგადოების, მკვიდრი მოსახლეობისა და ადგილობრივი თემების ქმედებები GEF-ის 20/20 სტრატეგიის არსებითი კომპონენტია, რომელიც აერთიანებს დაინტერესებულ მხარეებს გლობალური გარემოსდაცვითი სარგებლის მიღების, UNDP-ის სტრატეგიული გეგმის განხორციელებაში წვლილის შეტანისა და მდგრად განვითარებაზე ყურადღების გამახვილებისთვის². გლობალურ დონეზე მცირე გრანტების პროგრამის მე-6 სამუშაო ფაზის მიზანია „გლობალური გარემოსდაცვითი სარგებლის შექმნის ხელშეწყობა და გლობალური გარემოს დაცვა ადგილობრივ და თემების დონეზე პრობლემების გადაჭრის გზით, რაც ზრდის ეროვნულ და გლობალურ დონეზე განხორციელებული ქმედებების საერთო ეფექტსა და მნიშვნელობას.“

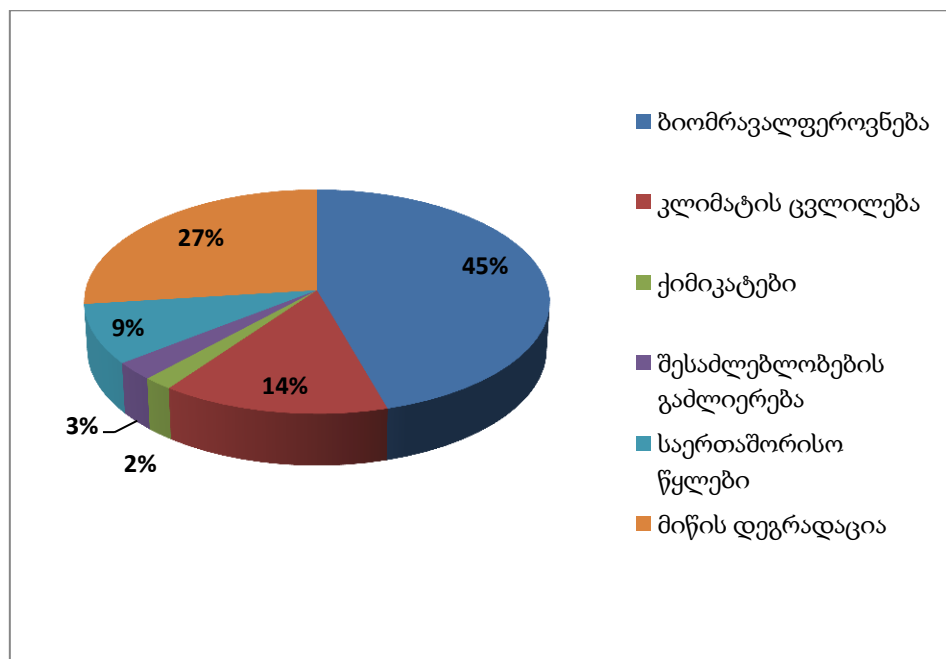
¹SGP OP6-ის რესურსები გამოითვლება შემდეგი რესურსების დაჯამებით: (i) GEF6-ის ძირითადი საგრანტო ფონდი (განხილული იქნება CPMT-ის მიერ შესრულების, თანადაფინანსებისა და სტრატეგიული პარტნიორობის საფუძველზე, UNOPS-ის მიერ განხორციელებული პროექტები და NSC-ის ვალდებულებები); (ii) დამტკიცებული STAR რესურსები და, ასევე, (iii) სხვა წყაროები, როგორიცაა მესამე მხარის მიერ ხარჯების განაწილება და თანადაფინანსება (ქვეყნის, რეგიონული ან/და ადგილობრივი დონე) ჯამი. მოსალოდნელია, რომ SGP პროგრამირებისა და მოსალოდნელი შედეგების მისაღებად ქვეყნები, სადაც დარჩენილია OP5-ის გამოუყენებელი ფინანსები, მოიხმარენ აღნიშნულ ფინანსებს OP6-ის სტრატეგიული მიდგომებისა და SGP-ის მოსალოდნელი შედეგების შესაბამისად.

² SGP OP6-ის თავდაპირველი კონცეფცია ასახული იყო GEF-6-ის საერთო ფონდში და შესაბამისად – დამტკიცებული GEF-ის საბჭოს დოკუმენტით „GEF მცირე გრანტების პროგრამა: GEF-6-ის განხორციელების ღონისძიებები“ (GEF/C.46/13) 2014 წლის მაისში.

1992 წლის შემდეგ მცირე გრანტების პროგრამის საცდელი ინიციატივიდან, რომელიც მოიცავდა 33 მონაწილე ქვეყანას, გარდაიქმნა გლობალურ პროგრამად, რომელიც 130 ქვეყანას დაეხმარა GEF-ის ფარგლებში. ამჟამად, 119 მონაწილე ქვეყანაში ხორციელდება. მცირე გრანტების პროგრამის მონაწილე ქვეყნები მოიცავს ხუთ რეგიონს: აფრიკა, აზია/წყნარი ოკეანის ქვეყნები, არაბული სახელმწიფოები, ევროპა/დამოუკიდებელი სახელმწიფოების თანამეგობრობა (დსთ) და ლათინური ამერიკა/კარიბის ზღვის აუზის ქვეყნები.

1. მცირე გრანტების პროგრამა საქართველოში - ფონური ინფორმაცია

1.1. ოფიციალურად, მცირე გრანტების პროგრამა (SGP) საქართველოში 2012 წლის ნოემბერში პროგრამის ეროვნული კოორდინატორის დანიშვნით დაიწყო. 2013 წელს შეიქმნა ეროვნული სამეთვალყურეო საბჭო, შემუშავდა და დამტკიცდა GEF-5 სამუშაო ფაზის (OP) ქვეყნის საპროგრამო სტრატეგია. მე-5 სამუშაო ფაზისთვის გამოიყო 750, 000 აშშ დოლარი და პროგრამის ფარგლებში დაფინანსდა 33 საგრანტო პროექტი მცირე გრანტების პროგრამის ყველა თემატური მიმართულებით. ქვემოთ მოცემულ დიაგრამაზე წარმოდგენილია მთლიანი ბიუჯეტის განაწილება თემატური მიმართულებების მიხედვით.



დიაგრამა #1. მცირე გრანტების პროგრამის მე-5 სამუშაო ფაზის ბიუჯეტის თემატური განაწილება

საქართველოში მცირე გრანტების პროგრამის მე-5 ფაზის საერთო ბიუჯეტი 930,000-ზე მეტი აშშ დოლარი იყო, რაც თანადაფინანსების სახით მოიცავდა საერთაშორისო დონორების, კერძო სექტორისა და ადგილობრივი მმართველობის მიერ გამოყოფილ 444,000 აშშ დოლარს.

საქართველოში მცირე გრანტების პროგრამის მე-5 ფაზის ფარგლებში დაფინანსებულ პროექტებს კონკრეტული მიღწევები ჰქონდა გლობალური გარემოსდაცვითი სარგებლის გენერირების მხრივ. ამ პროექტებმა თავისი წვლილი შეიტანა GEF-ის მანდატის შესრულების საქმეში; უმრავლესობა (15 პროექტი, პროექტების საერთო რაოდენობის 16%), რომელთა ბიუჯეტმაც შეადგინა პროგრამის ფინანსების 45%, განხორციელდა ბიომრავალფეროვნების სფეროში. ყველაზე მნიშვნელოვანი შედეგებიც სწორედ ამ მიმართულებით იქნა მიღწეული. ბიომრავალფეროვნებასთან დაკავშირებული პროექტები ფოკუსირებული იყო: (i) დაცული ტერიტორიების მენეჯმენტზე, მათი შესაძლებლობებისა და ბიომრავალფეროვნების მონიტორინგის სისტემის გაძლიერებაზე ინოვაციური მიდგომებისა და ახალი ტექნოლოგიების დანერგვით, რომლებიც შემდგომ წარმატებით იქნა გამოყენებული სხვა დაცულ ტერიტორიებზეც, (ii) გადაშენების საფრთხის წინაშე მყოფი სახეობების კონსერვაციაზე, (iii) ეკოტურიზმის ხელშეწყობასა და ახალი სათემო ეკო-ტურისტული სერვისების განვითარებაზე, (iv) დაცული ტერიტორიებისა და ადგილობრივი თემებისათვის შემოსავლების გენერირებაზე. განსაკუთრებით აღსანიშნავია, ზუგდიდის ბოტანიკური ბაღის რეაბილიტაციის პროექტი, რომლის განხორციელებამაც ხელი შეუწყო საქართველოს მთავრობის მიერ 3 მილიონი ლარის გამოყოფას ბაღის სრული რეაბილიტაციისათვის.

მიწის დეგრადაციის მიმართულებით განხორციელებულმა პროექტებმა ხელი შეუწყო სათემო აქტივობებს ნიადაგის აღდგენის, მცირე სანერგეების შექმნის, გონივრული სასოფლო-სამეურნეო პრაქტიკის გამოყენების მიმართულებებით. ამან საშუალება მისცა ფერმერებს, დაემუშავებინათ მიტოვებული მიწები და მიეღოთ დამატებითი შემოსავალი.

კლიმატის ცვლილების მიმართულებით დაფინანსდა ენერგოეფექტურობის გაზრდასა და განახლებადი ენერგიის გამოყენებაზე ორიენტირებული პროექტები, რომლებიც მიმართული იყო CO₂-ის ემისიების შემცირებასა და საბავშვო ბაღების ენერგო-ეფექტურობის გაუმჯობესებაზე.

წარმატებით დაინერგა ნარჩენების მდგრადი მართვის პრაქტიკა, რომელიც გულისხმობდა პოლიეთილენის ბოთლებისა და პარკების სეპარირებულ შეგროვებას. ეს პრაქტიკა გავრცელდა საქართველოს სხვა რეგიონებშიც.

პროგრამამ, ასევე, მხარი დაუჭირა წყლის რესურსების სათემო მართვის ინიციატივების დემონსტრირებასა და თემის შესაძლებლობების გაძლიერებას ამ მიმართულებით.

მცირე გრანტების პროგრამამ ხელი შეუწყო ქალებისა და ახალგაზრდების ჩართულობასა და მცირე სათემო ორგანიზაციების შესაძლებლობების გაზრდას (ქალები და ახალგაზრდები ხელმძღვანელობდნენ რამდენიმე პროექტის განხორციელებას, ასევე, მცირე გრანტების პროგრამის მხარდაჭერით დაფუძნდა რამდენიმე სათემო ორგანიზაცია). დამატებით, ევროკავშირის არასამთავრობო ორგანიზაციების (EU NGO) პროექტის დახმარებით, მცირე გრანტების პროგრამამ ასევე წვლილი შეიტანა ეროვნული პოლიტიკის

ფორმულირებასა და ქმედებების ინიცირებაში ნარჩენების მართვის, მდგრადი მეტყვევების და ორჰუსის კონვენციის განხორციელების მიმართულებებით.

მცირე გრანტების პროგრამამ წარმოაჩინა სამოქალაქო საზოგადოების აქტიურობისა და ადგილობრივ მმართველობით ორგანოებთან მათი თანამშრომლობის მნიშვნელობა წარმატებისა და ადგილობრივ დონეზე ცვლილებების მიღწევის სქეში; ასევე, ახალგაზრდობის, როგორც მაგალითის მიმცემისა და ცვლილებების ინიციატორის როლი.

1.2 ქვეყნისთვის პრიორიტეტულია მცირე გრანტების პროგრამის მე-6 სამუშაო ფაზის (SGP OP6) გლობალურ დონეზე ჩამოყალიბებული ყველა სამიზნე მიმართულება და თითოეული მათგანის მთავარი გამოწვევები. ამ მიმართულებებით საქართველოში ხორციელდება პროგრამები და პროექტები სახელმწიფოსა და დონორი ორგანიზაციების დაფინანსებით: გერმანიის მთავრობის მხარდაჭერით მიმდინარეობს რამდენიმე ფართომასშტაბიანი და ხანგრძლივადიანი პროგრამა ბიომრავალფეროვნების სფეროში; აღსანიშნავია, ასევე, „სოფლისა და სოფლის მეურნეობის განვითარების ხელშეწყობის პროექტი“ (ENPARD), რომელიც ხორციელდება ევროკავშირის მხარდაჭერით. საერთაშორისო და დონორი ორგანიზაციები (UNDP, EU, WB, KfW, GIZ, ADA და სხვ.) მხარს უჭერენ ინიციატივებს მიწის მდგრადი მართვის, მდგრადი სატყეო მეურნეობის, კლიმატის ცვლილების შერბილების, ენერგოეფექტურობისა და ალტერნატიული ენერგიის წყაროების გამოყენების, ქიმიკატების უსაფრთხო მართვისა და ხმარებიდან ამოღების მიმართულებებით. ეს ყველაფერი, არსებული კომპეტენტური არასამთავრობო ორგანიზაციების აქტიურობასთან ერთად, მყარ საფუძველს უქმნის თანამშრომლობას, თანადაფინანსების გენერირებასა და მცირე გრანტების პროგრამის წარმატებულ განხორციელებას.

„მაღალმთიანი რეგიონების განვითარების შესახებ“ 2015 წელს მიღებული კანონის ფონზე, მთიან რეგიონებში ბიზნესის განვითარებაში მოსალოდნელ ინვესტიციებთან ერთად, მცირე გრანტების პროგრამა ხელს შეუწყობს განვითარების პროექტებში გარემოსდაცვითი საკითხების ინტეგრირებას. საქართველოსა და ევროკავშირს შორის ასოცირების შესახებ შეთანხმება, რომელიც იმავე, 2015 წელს შევიდა ძალაში, ხელსაყრელ პირობებს ქმნის მცირე გრანტების პროგრამის ყველა სამიზნე მიმართულებით.

1.3. მცირე გრანტების პროგრამის წინა (მე-5) სამუშაო ფაზის (OP5) გამოცდილება და შედეგები კარგი „გზამკვლევი“ იქნება მე-6 ფაზის განხორციელებისას. არასამთავრობო და დონორ ორგანიზაციებთან, ძირითად პროგრამებთან და პროექტებთან თუ ადგილობრივ მთავრობებთან ჩამოყალიბებული პარტნიორობა ხელს შეუწყობს მე-6 სამუშაო ფაზის წარმატებით დანერგვას. წინა (მე-5) სამუშაო ფაზამ საქართველოს თითქმის ყველა რეგიონი მოიცვა, ამიტომ დღეისთვის პროგრამა ფართოდაა ცნობილი საზოგადოებისთვის. ეს ხელს შეუწყობს დაინტერესებული მხარეების ფართო სპექტრის, როგორც პროექტების განმახორციელებლების, ისე პარტნიორების ჩართულობას ქვეყნის ყველა რეგიონში. შესაძლოა, ზოგი განხორციელებული პროექტი ახალი საგრანტო განაცხადების მოდელად იქცეს.

2. მცირე გრანტების პროგრამის „ნიშა“ საქართველოში

2.1. საქართველოს მიერ რატიფიცირებულია რიოს კონვენციები და სხვა ხელშეკრულებები, რომლებიც პირდაპირ ან ირიბად დაკავშირებულია GEF-ის სტრატეგიულ პრიორიტეტებთან. ცხრილში (#1) ჩამოთვლილია საქართველოს მიერ რატიფიცირებული შესაბამისი კონვენციები და ეროვნული სტრატეგიული გეგმები.

ცხრილი#1. შესაბამისი კონვენციები და ეროვნული/რეგიონული გეგმები ან პროგრამები

რიოს კონვენციები + ეროვნული სტრატეგიული გეგმები	მიღების/დასრულების თარიღი
კონვენცია ბიომრავალფეროვნების შესახებ (CBD)	აგვისტო 1994
ბიომრავალფეროვნების ეროვნული სტრატეგია და სამოქმედო გეგმა (NBSAP)	მაისი 2014
კლიმატის ცვლილების ჩარჩო კონვენცია (UNFCCC)	ივლისი 1994
საქართველოს პირველი, მეორე და მესამე ეროვნული შეტყობინებები კლიმატის ცვლილების ჩარჩო კონვენციისადმი	პირველი ეროვნული შეტყობინება - 1999 მეორე ეროვნული შეტყობინება 2009 მესამე ეროვნული შეტყობინება 2016
UNFCCC-ის ეროვნულად აღიარებული შემარბილებელი ქმედებები (NAMA)	თებერვალი 2010
გაუდაზნოებასთან ბრძოლის კონვენცია (UNCCD)	ოქტომბერი 1999
გაუდაზნოებასთან ბრძოლის ეროვნული სამოქმედო პროგრამა (NAP)	დეკემბერი 2014
სტოკჰოლმის კონვენცია მდგრადი ორგანული დამაბინძურებლების შესახებ	იანვარი 2007
GEF-ის ეროვნული შესაძლებლობების თვითშეფასება (NCSA)	2002
შავი ზღვის დაბინძურებისგან დაცვის კონვენცია	იანვარი 1994
შავი ზღვის რეაბილიტაციისა და დაცვის სტრატეგიული სამოქმედო გეგმა	1996
შავი ზღვის რეაბილიტაციისა და დაცვის სტრატეგიული სამოქმედო გეგმა	2009
შავი ზღვის დაბინძურებისგან დაცვის კონვენციის შავი ზღვის ბიომრავალფეროვნებისა და ლანდშაფტების დაცვის ოქმი	სექტემბერი, 2009
ხმელეთზე განლაგებული წყაროებისა და საკმიაოებისგან შავი ზღვის საზღვაო გარემოს დაცვის ოქმი	სექტემბერი, 2009
ვერცხლისწყლის შესახებ მინამატას კონვენცია	ოქტომბერი 2013

საქართველოს სოციალურ-ეკონომიკური განვითარების სტრატეგია „საქართველო 2020“	2014
მთავრობის პროგრამა „ძლიერი, დემოკრატიული და გაერთიანებული საქართველოსთვის“	დეკემბერი, 2015
საქართველოში სოფლის მეურნეობის განვითარების სტრატეგია (2015-2020)	2015
საქართველოს გარემოსდაცვის მოქმედებათა ეროვნული პროგრამა (NEAP, 2012-2016)	2012
ნარჩენების მართვის ეროვნული სტრატეგია	2016

2.2. სამოქალაქო საზოგადოების ჩართულობა საკვანძო საკითხია რიოს კონვენციებისა და შესაბამისი ეროვნული გეგმების ეროვნულ და ადგილობრივ დონეზე წარმატებით განხორციელებისათვის. ბიომრავალფეროვნების ეროვნული სტრატეგიასა და სამოქმედო გეგმაში (NBSAP), გაუდაბნობასთან ბრძოლის ეროვნულ სამოქმედო პროგრამასა და სხვა სტრატეგიულ დოკუმენტებში განსაზღვრული მთელი რიგი ქმედებების განხორციელება დამოკიდებულია არასამთავრობო ორგანიზაციებისა და ადგილობრივი თემების აქტიურ ჩართულობაზე. მოსახლეობის ჩართულობის მნიშვნელობის გაცნობიერება ხდება საზოგადოების ყველა სეგმენტში, მათ შორის, ადგილობრივ თუ ცენტრალური მმართველობის პასუხისმგებელ პირებს შორის. მიუხედავად იმისა, რომ იზრდება საზოგადოების ჩართულობის შესაძლებლობა გადაწყვეტილებების მიღებასა და მართვაში, ფართო საზოგადოებისა და, განსაკუთრებით, ადგილობრივი თემების ინტერესი ამ საკითხების მიმართ ჯერ კიდევ დაბალია. აუცილებელია ადგილობრივი თემებისა და სპეციფიკური ჯგუფების (მაგ., ქალების) გაძლიერება, რათა ისინი უფრო მეტად ჩაერთონ ადგილობრივი და გლობალური გარემოსდაცვითი მიზნების მიღწევაში.

2.3. საქართველოში მცირე გრანტების პროგრამის „ნიშა“ მოიცავს შემდეგ საკითხებს (დაჯგუფებულია მცირე გრანტების პროგრამის გლობალური სტრატეგიული მიმართულებების მიხედვით):

ხმელეთისა და ზღვის ლანდშაფტების კონსერვაცია:

- შერჩეულ ლანდშაფტებში შიდა წყლის ეკოსისტემების კონსერვაციისა და მდგრადი მართვის ხელშეწყობა.
- აგრობიომრავალფეროვნების კონსერვაციის, სოფლის მეურნეობაში (მათ შორის, მეცხოველეობაში) საუკეთესო პრაქტიკის, მავნებლებთან ბრძოლის ინტეგრირებული მიდგომების გამოყენების, ენდემური ჯიშების, ბიომეურნეობებისა და ველური მცენარეების მდგრადი სარგებლობის მხარდაჭერა.
- სამოვრების მდგრადი გამოყენების ხელშეწყობა.
- დაცული ტერიტორიების მართვის ეფექტურობის გაზრდის ხელშეწყობა, განსაკუთრებით, დაცვის გაძლიერების, ბიომრავალფეროვნების მონიტორინგისა და ტურიზმის განვითარების მხრივ, ადგილობრივი მოსახლეობის აქტიური ჩართვის გზით.

- ადგილობრივი თემების როლის გაძლიერება დაცული ტერიტორიების მართვაში და თემების მიერ მართული საპილოტე დაცული ტერიტორიების მხარდაჭერა;
- შერჩეულ სამიზნე ლანდშაფტებში არსებული დაცული ტერიტორიებისა და საკვანძო ეკოსისტემების ეკოსისტემური სერვისების გაძლიერების, მათ შორის, ბუნებრივი რესურსების მდგრადი გამოყენების ხელშეწყობა.
- დაცული ტერიტორიების ქსელისა და მისი მთლიანობის ხელშეწყობა (მათ შორის, ბიოლოგიური დერეფნების მდგრადი მართვის, ახალი დაცული ტერიტორიების ინიცირებისა და საქართველოს „ზურმუხტის ქსელის“ განვითარების მხარდაჭერა).
- ბიომრავალფეროვნების (მათ შორის, აგრარული ბიომრავალფეროვნების) კონსერვაციასთან და მდგრად გამოყენებასთან დაკავშირებული ტრადიციული ცოდნის პოპულარიზაცია.
- ცნობიერების დონის ამაღლება ბიომრავალფეროვნების ღირებულებისა და ეკოსისტემური სერვისების შესახებ.

ინოვაციური და კლიმატის ცვლილების მხრივ გონივრული აგრო-ეკოლოგია:

- კლიმატის ცვლილების გამო ყველაზე მაღალი რისკის ქვეშ მყოფ ადგილებში დეგრადირებული ეკოსისტემების აღდგენის ხელშეწყობა (არიდული და სემიარიდული, მაღალმთის, ზღვის სანაპირო ზონა და ტყის ეკოსისტემები).
- ბუნებრივი ეკოსისტემების ცალკეული კომპონენტების აღდგენის ხელშეწყობა, როგორებიცაა ტყის კორომები და წყლის რეჟიმის მარეგულირებელი და წყლის გამწმენდი ფუნქციის მქონე ჰაბიტატები. ასევე, დაცული ტერიტორიების ბუფერულ და დამხმარე ზონებში მდგრადი სასოფლო-სამეურნეო მიდგომების დანერგვის ხელშეწყობა.
- მცენარეული საფარისა და ნიადაგის აღდგენის ხელშეწყობა და ნიადაგის პროდუქტიულობის გაზრდა ზაფხულისა და ზამთრის საძოვრებზე.
- საქონლის მოვების მდგრადი მეთოდების პოპულარიზაცია, როგორიცაა საძოვართბრუნვა, სათიბების რეგულირება, საძოვრების გაუმჯობესების ღონისძიებები, მათ შორის წათიბვა, საძოვრების განოყიერება ეკოლოგიურად მისაღები მეთოდებით, შეთესვა, საწყურებლებისა და მათთან მისასვლელი გზების მოწყობა და სხვა.
- აგრო-სატყეო ინიციატივების ხელშეწყობა.
- მაღალმთიან რეგიონებში ეროზიის კონტროლის (მათ შორის, მდინარის ნაპირების დაცვის) მიზნით, აგრო-ეკოლოგიური მიდგომების დანერგვის პოპულარიზაცია.
- კლიმატის ცვლილების ზეგავლენის შესახებ ადგილობრივი საგანმანათლებლო კამპანიების ჩატარება.

ლანდშაფტების კონსერვაცია სათემო ინიციატივების მხარდაჭერის გზით: საერთაშორისო წყლები:

- ტრანსსასაზღვრო მდინარეთა აუზებში წყლის რესურსების/წყალშემკრებების ინტეგრირებული მართვის ხელშეწყობა;

- წყლის რესურსების სათემო მართვის ინიციატივებისა და ინოვაციური მიდგომების დანერგვის ხელშეწყობა;
- საზოგადოების ცნობიერების დონის ამაღლებისა და წყლის მართვის / მმართველობის საკითხებში, ასევე წყალშემკვრელების ინტეგრირებულ მართვაში საზოგადოების მონაწილეობის ხელშეწყობა;
- შიდა წყლებისა და ზღვის ეკოსისტემების დაბინძურების შემცირების ხელშეწყობა;
- სანაპირო და ზღვის ეკოსისტემების კონსერვაციისა და ინტეგრირებული მართვის ხელშეწყობა (სანაპირო ზოლის აღდგენა ბიოინჟინერული მეთოდებით, სანაპირო ჰაბიტატების აღდგენა).

ენერგიის ხელმისაწვდომობის თანასარგებელი:

- მდგრადი ენერგეტიკული ტექნოლოგიების დანერგვის ხელშეწყობა მუნიციპალურ და ადგილობრივ დონეზე.
- ენერგიის ალტერნატიული წყაროების პოპულარიზაციის მიზნით ცოდნის მართვის, ცნობიერების დონის ამაღლებისა და უნარების განვითარების ინიციატივების ხელშეწყობა.
- ენერგოეფექტური, ასევე განახლებადი ენერგორესურსების გამოყენებაზე ორიენტირებული მცირემასშტაბიანი ინიციატივების ხელშეწყობა ადგილობრივ დონეზე, განსაკუთრებით სამშენებლო სექტორში.

საშიში ქიმიური ნივთიერებებისა და სახიფათო ნარჩენების მდგრადი მართვა

- საშიში ქიმიური ნარჩენების (მდგრადი ორგანული დამაბინძურებლები, ოზონდამშლელი ნივთიერებები, ვერცხლისწყალი, ელექტრონული ტექნიკის ნარჩენები) შესახებ არსებული საკანონმდებლო ბაზის დახვეწა და მისი ჰარმონიზაცია ევროკავშირის კანონმდებლობასთან.
- მძიმე ლითონების შემცველი პროდუქტებისა და ქიმიკატების ნაცვლად, გარემოსდაცვითი კუთხით მისაღები ალტერნატიული საშუალებების გამოყენების წახალისება თემებში.
- შერჩეულ ლანდშაფტებში საშიში ქიმიური ნივთიერებების (მდგრადი ორგანული დამაბინძურებლები, ოზონდამშლელი ნივთიერებები, ვერცხლისწყალი და სხვ.) გამოყენების, განთავსებისა და ხმარებიდან ამოღების ხელშეწყობა.
- ცნობიერების დონის ამაღლება და ტრენინგები საშიში ქიმიური ნივთიერებების, მდგრადი ორგანული დამაბინძურებლების, ოზონდამშლელი ნივთიერებებისა და სხვა დამაბინძურებლების შემცველი ნივთიერებებისა და პროდუქტების გამოყენების შესახებ, განსაკუთრებით ქალებისთვის, ასევე გადაწყვეტილების მიმღები პირებისთვის.
- ელექტრონული ტექნიკის ნარჩენების რეციკლირების ინიციატივების ხელშეწყობა.

გამჭოლი მიმართულებები³:

სამოქალაქო საზოგადოებრივ ორგანიზაციებს, ადგილობრივ თემებსა და მთავრობას შორის დიალოგის ხელშეწყობა:

- სტრატეგიული, პოლიტიკური და საკანონმდებლო ინიციატივები და მათი გარემოზე ზემოქმედების ანალიზი მმართველობის გაუმჯობესების მიზნით;
- დიალოგის პლატფორმების ინიციატივების ხელშეწყობა ცენტრალურ და რეგიონულ ხელისუფლებაზე და ადგილობრივ თვითმმართველობაზე ზეგავლენის მოსახდენად;
- გადაწყვეტილებების მიმღებთა შესაძლებლობების გაძლიერება, მუნიციპალიტეტებისა და საზოგადოებრივი ორგანიზაციების გარემოსდაცვით საკითხებში ეფექტური ჩართვის უზრუნველსაყოფად და მათი ცნობიერების დონის ამაღლება მწვანე ეკონომიკისა და ეკოსისტემური სერვისების საკითხებში.
- ადგილობრივი არასამთავრობო და სათემო ორგანიზაციების გაძლიერება გადაწყვეტილებების მიღებისა და განხორციელების პროცესში მეტი ჩართულობის მისაღწევად (მაგ. გარემოზე ზემოქმედების შეფასების ინიციატივები, მუნიციპალიტეტების მდგრადი ენერგეტიკული განვითარების სამოქმედო გეგმები და სხვა).

სოციალური ჩართულობა (გენდერული და ახალგაზრდული საკითხები):

- სხვადასხვა სოციალური და კულტურული ჯგუფების წარმომადგენელი ქალებისა და ახალგაზრდების მონაწილეობის ხელშეწყობა შემოსავლების გაზრდაზე ორიენტირებულ საქმიანობებსა და სოციალური საწარმოების განვითარებაში, რომლებიც დაფუძნებულია რესურსების მდგრად გამოყენებასა და ეკოლოგიურად სუფთა ტექნოლოგიებზე.
- ქალებისა და ახალგაზრდების ჩართულობის ხელშეწყობა გარემოსდაცვითი პრობლემების ადვოკატირებისა და ცნობიერების დონის ამაღლების პროცესში, განსაკუთრებით ისეთი აქტივობების ხელშეწყობა, რომლებიც დადებითად იმოქმედებს მოსახლეობის დამოკიდებულებასა და ქცევაზე, ასევე, გარემოსდაცვითი პრობლემების გადაჭრაში საზოგადოების მიერ საკუთარი როლის გაცნობიერებაზე.

ინფორმაციისა და ცოდნის მართვის გლობალური პლატფორმების ხელშეწყობა:

- საჯარო განათლების რესურს-ცენტრებისა და სხვა შესაბამისი ინსტიტუტების ჩართვა ცოდნისა და გამოცდილების ფართოდ გაზიარების მიზნით;

³ „გამჭოლი“ მიმართულებები მცირე გრანტების პროგრამისთვის პრიორიტეტულია მხოლოდ იმ შემთხვევაში, როცა ისინი უშუალოდ უკავშირდება ზემოთ ჩამოთვლილ ერთ ან მეტ პრიორიტეტულ მიმართულებას.

- აპრობირებული ინოვაციური გარემოსდაცვითი მიდგომებისა და მწვანე/სუფთა ტექნოლოგიების რეპლიკაცია (დანერგვა) ახალ რეგიონებში;
- საზოგადოებრივ და კერძო სექტორებს შორის (PPPs) თანამშრომლობის განვითარება და მდგრადი გარემოს შესახებ მულტი-სექტორული დიალოგი ადგილობრივ დონეზე.
- კერძო სექტორთან თანამშრომლობის წახალისება.

მცირე გრანტების პროგრამის „ნიშა“ საქართველოში სრულად შეესაბამება საქართველოს ეროვნულ სტრატეგიებს ისეთ სფეროებში, როგორიცაა: ბიომრავალფეროვნების კონსერვაცია და მდგრადი გამოყენება, კლიმატის ცვლილების შეზღუდვა და ადაპტაცია, მიწის დეგრადაცია, ქიმიური ნივთიერებების მართვა, შავი ზღვის დაცვა, მტკვრის აუზის დეგრადაციის შემცირება, სოფლის მეურნეობის განვითარება, ასევე გაეროს სტრატეგიულ გეგმებს. იგი წვლილს შეიტანს მდგრადი განვითარების მიზნების (SDGs) ეროვნული პროფილის განხორციელებასა და ეროვნული მიზნების მიღწევაშიც („ქვეყნის საპროგრამო დოკუმენტი საქართველოსთვის: 2016-2020, UNDP Georgia).

მცირე გრანტების პროგრამის მოსალოდნელი წვლილი ეროვნული პრიორიტეტების მიღწევაში მოცემულია ცხრილში #2

ცხრილი #2. SPG-ის ხელშეწყობა ეროვნული პრიორიტეტებისათვის/ GEF-6 კორპორატიული შედეგები

SGP OP6-ის სტრატეგიული ინიციატივები	GEF-6-ის საერთო შედეგები სამიზნე სფეროების მიხედვით	შესაბამისი ეროვნული პრიორიტეტები/სხვა სააგენტოები ⁴	SGP-ს ქვეყნის პროგრამისა და UNDP CO -ის სტრატეგიულ პროგრამის კომპლემენტაცია
ხმელეთისა და ზღვის ლანდშაფტების კონსერვაცია თემების მიერ	გლობალურად მნიშვნელოვანი ბიომრავალფეროვნებისა და ეკოსისტემური სერვისების შენარჩუნება	სამთავრობო პროგრამა „ძლიერი, დემოკრატიული, ერთიანი საქართველოსთვის“ (2015) “გაფართოვდება დაცული ტერიტორიების ქსელი და გაუმჯობესდება მათი მართვა. გაძლიერდება ღონისძიებები დაცულ ტერიტორიებზე საკონსერვაციო საქმიანობისა და ეკოტურიზმის განვითარების ხელშესაწყობად”. საქართველოს სოციალურ-ეკონომიკური განვითარების სტრატეგია საქართველო 2020 გასათვალისწინებელია ტყის რესურსების დაცვისა და რაციონალური გამოყენების პრაქტიკის დანერგვა, რაც მნიშვნელოვნად გააუმჯობესებს ქვეყნის მოსახლეობის სოციალურ-ეკონომიკურ მდგომარეობას, ვინაიდან ტყის ეკოსისტემების სიჯანსაღეზე დამოკიდებული სოფლის მეურნეობის, ჰიდროენერგეტიკის, ტურიზმისა და ეკონომიკის სხვა სექტორების განვითარება. ტყის ბიომრავალფეროვნების შენარჩუნების, რეკრეაციული, წყალმარეგულირებელი და ნიადაგდაცვითი ფუნქციების გათვალისწინებით ტყის მართვის თანამედროვე მეთოდების დანერგვა და ინოვაციური ტექნოლოგიების შემოტანა შეამცირებს ტყის დეგრადაციით გამოწვეულ ხარჯებს და ხელს შეუწყობს ეკონომიკური	აჭარის დაცული ტერიტორიების გაფართოება და მათი მართვის ეფექტურობის გაუმჯობესება UNDP/GEF 2014-2018

⁴ აღწერს OP6-ის მხოლოდ იმ სტრატეგიულ ინიციატივებს, რომლებიც ასახულია SGP-ის ქვეყნის პროგრამაში

SGP OP6-ის სტრატეგიული ინიციატივები	GEF-6-ის საერთო შედეგები სამიზნე სფეროების მიხედვით	შესაბამისი ეროვნული პრიორიტეტები/სხვა სააგენტოები ⁴	SGP-ს ქვეყნის პროგრამისა და UNDP CO -ის სტრატეგიულ პროგრამის კომპლემენტაცია
		სარგებლის ზრდას ტყეების ეკოსისტემური სერვისის გაუმჯობესების გზით. საქართველოს ბიომრავალფეროვნების სტრატეგია და მოქმედებათა გეგმა 2014-2020: B.4 - o2. მდგრადი სასოფლო-სამეურნეო წარმოების პოპულარიზაციის და სერტიფიცირებისა და ნიშანდების სქემების განვითარების (მათ შორის ბიომეურნეობა, სანიმუშო სასოფლო-სამეურნეო პრაქტიკა და ველურ ბუნებაში შეროვნების მდგრადი სისტემები) პროგრამების დანერგვა. B.4-o3. საქართველოს აგრარული ეკოსისტემებისა (ეკოსისტემური სერვისებისა და სასოფლო-სამეურნეო ნიადაგების) და ბუნებრივი საძოვრების ეკოლოგიური მდგომარეობის შეფასება. C.4-o2. დაცული ტერიტორიების ეროვნული ქსელის დაგეგმვა. C.4-o3. დაცული ტერიტორიების საერთო ფართობის გაზრდა. C.4-o4. დაცული ტერიტორიების ქსელის ჩამოყალიბების ინიცირება. C.4-o5. დაცული ტერიტორიების მართვის ეფექტიანობის გაზრდა. C.4-o6. ბიომრავალფეროვნების დაცვისა და მდგრადი გამოყენების დამხმარე მექანიზმების შექმნის ხელშეწყობა ადგილობრივი მოსახლეობისა და კერძო სექტორის მონაწილეობით. C.4-o7. ტრანსსასაზღვრო თანამშრომლობის განვითარება საქართველოსა და მეზობელი ქვეყნების დაცულ ტერიტორიებს შორის. C.6-o2. შიდა წყლის ეკოსისტემების მთლიანობისა და სახეობების მრავალფეროვნების აღდგენა. E.3- o1. ბიომრავალფეროვნების (მათ შორის არგარული ბიომრავალფეროვნების) კონსერვაციასა და მდგრად გამოყენებასთან დაკავშირებული ტრადიციული ცოდნის აღორძინება.	

SGP OP6-ის სტრატეგიული ინიციატივები	GEF-6-ის საერთო შედეგები სამიზნე სფეროების მიხედვით	შესაბამისი ეროვნული პრიორიტეტები/სხვა სააგენტოები ⁴	SGP-ს ქვეყნის პროგრამისა და UNDP CO -ის სტრატეგიულ პროგრამის კომპლემენტაცია
		A.1–o2. ფართო საზოგადოებასა და კონკრეტულ სამიზნე ჯგუფებზე გათვლილი საკვანძო გზავნილების შემუშავება ბიომრავალფეროვნების (აგრობიომრავალფეროვნების ჩათვლით), ფასეულობებისა და ეკოსისტემური სერვისების შესახებ და შესაბამისი საინფორმაციო კამპანიის წარმოება კომუნიკაციის სხვადასხვა საშუალებების გამოყენებით. საქართველოს სოფლის მეურნეობის განვითარების სტრატეგია (2015-2020): “ბიომრავალფეროვნების შენარჩუნებისა და გაუმჯობესების მიზნით, განხორციელდება აგრარული ეკოსისტემების და ბუნებრივი სათიბ-საძოვრების მართვის სრულყოფისაკენ მიმართული ქმედებები. დაინერგება ბიომეურნეობების შექმნის, წახალისების, მდგრადი მართვის და მათი სერტიფიცირების სისტემები.” ბიომრავალფეროვნების ინტეგრირებული მართვა სამხრეთ კავკასიაში (IBiS), BMZ, ADA, GIZ: საპილოტე ტერიტორიებზე გაუმჯობესებულია ტყის მდგრადი მართვა ადგილობრივი მოსახლეობის მოთხოვნილებების გათვალისწინებით. ადგილობრივ და რეგიონალურ დონეებზე გაუმჯობესებულია ბიომრავალფეროვნების ინტეგრირებული მართვის და კონფლიქტების გადაწყვეტის მექანიზმი. ძირითადი საზოგადოების აღქმა ბიომრავალფეროვნებისა და ეკოსისტემების სერვისების მნიშვნელობის შესახებ უფრო დადებითია. საქართველოს ტყის კოდექსის პროექტი: „ტყის მოვლის, დაცვისა და აღდგენის	

SGP OP6-ის სტრატეგიული ინიციატივები	GEF-6-ის საერთო შედეგები სამიზნე სფეროების მიხედვით	შესაბამისი ეროვნული პრიორიტეტები/სხვა სააგენტოები ⁴	SGP-ს ქვეყნის პროგრამისა და UNDP CO -ის სტრატეგიულ პროგრამის კომპლემენტაცია
		განხორციელება ტყეების კონსერვაციისა და მათი კლიმატის მარეგულირებელი, რეკრეაციული და სხვა ბუნებრივი მახასიათებლების გაუმჯობესების მიზნით“; „თვითმყოფადი ბუნებრივი და კულტურული გარემოს, მათ შორის, მცენარეული საფარისა და ცხოველთა სამყაროს, ტყეში არსებული კულტურისა და ბუნების ძეგლების, მცენარეთა იშვიათი, გადაშენების პირას მყოფი სახეობებისა და სხვა ღირებულებათა მომავალი თაობებისათვის შენარჩუნება და მათი ურთიერთგავლენის ჰარმონიული რეგულირება“; ადგილობრივი მოსახლეობის გარემოსდაცვითი, ეკონომიკური, სოციალური და კულტურული საჭიროებების დაკმაყოფილება ტყის რესურსებზე ხელმისაწვდომობის გზით, რაც შესაბამისობაშია მეცნიერულად დასაბუთებულ ნებადართულ ნორმებთან. ტყის მდგრადი მართვა საქართველოში: ფაზა II, ADC, CENN: ტყის მართვის დეცენტრალიზაციის მხარდაჭერა ადგილობრივი ორგანოების შესაძლებლობების გაძლიერების, კარგი მმართველობისა და სატყეო მეურნეობის სექტორში საზოგადოების ჩართვის გზით. ENPI FLEG II საქართველოში, EU, მსოფლიო ბანკი, IUCN, WWF: სატყეო პოლიტიკაზე მთავრობას, არასამთავრობო ორგანიზაციებსა და ბიზნესს შორის დიალოგის ხელშეწყობა; ტყეზე დამოკიდებული თემებისათვის მდგრადი შემოსავლის შესაძლებლობების ამაღლება. კავკასიის ბუნების ფონდი: კავკასიის ბუნების ფონდი მხარს უჭერს შერჩეულ დაცულ ტერიტორიებს და	

SGP OP6-ის სტრატეგიული ინიციატივები	GEF-6-ის საერთო შედეგები სამიზნე სფეროების მიხედვით	შესაბამისი ეროვნული პრიორიტეტები/სხვა სააგენტოები ⁴	SGP-ს ქვეყნის პროგრამისა და UNDP CO -ის სტრატეგიულ პროგრამის კომპლემენტაცია
		ხელს უწყობს მთავრობებს, ადგილობრივ თემებსა და პარკების ადმინისტრაციების თანამშრომლობას მდგრადი განვითარებისა და ბუნების დაცვისათვის. კავკასიის ბუნების ფონდი მხარს უჭერს საძოვრების გამოყენების დაგეგმვას დაცული ტერიტორიების ტრადიციული გამოყენების ზონებში. ფონდი უზრუნველყოფს, რომ, როგორც დაცული ტერიტორიების მართვის დაგეგმვის ნაწილი, შემუშავდეს ტურიზმის მდგრადი განვითარების გეგმები, რომლებშიც მოცემული იქნება ადგილობრივი მოსახლეობისათვის ალტერნატიული და უფრო მდგრადი ეკონომიკური შესაძლებლობები. ეკო-კორიდორების პროგრამის ხელშეწყობა სამხრეთ კავკასიაში, KfW, WWF-Caucasus; ბიომრავალფეროვნების კონსერვაციისა და მდგრადი გამოყენების ხელშეწყობა ადგილობრივი სოფლის მოსახლეობისათვის შემოსავლის შემცირების გარეშე. ტრანსასაზღვრო გაერთიანებული სამდივნო, მესამე ფაზა (TJS-III), BMZ, KfW, WWF-Caucasus; თანამონაწილეობითი მიდგომის განვითარება და წახალისება დაცული ტერიტორიების მოსაზღვრე თემების სოციალურ-ეკონომიკური განვითარების ხელშეწყობისათვის. დაცული ტერიტორიების, როგორც ეკო-ტურიზმის ადგილების, ხელშეწყობა და მათი ინტეგრირება ეკონომიკურად მომგებიან ტურისტულ პროდუქტებში. კავკასიაში დაცული ტერიტორიების მხარდაჭერის პროგრამა, KfW ბუნებრივი რესურსებისა და დაცული ტერიტორიების მართვის გაუმჯობესება მოსაზღვრე ადგილობრივ სასოფლო თემების სოციალურ-ეკონომიკური მდგომარეობის გაუმჯობესებასთან ერთად.	

SGP OP6-ის სტრატეგიული ინიციატივები	GEF-6-ის საერთო შედეგები სამიზნე სფეროების მიხედვით	შესაბამისი ეროვნული პრიორიტეტები/სხვა სააგენტოები ⁴	SGP-ს ქვეყნის პროგრამისა და UNDP CO -ის სტრატეგიულ პროგრამის კომპლემენტაცია
		მდინარე მტკვრის აუზის ტრანსსასაზღვრო დეგრადაციის შემცირების სტრატეგიული სამოქმედო პროგრამა (2014): „მდინარე მტკვრის აუზში ეკოსისტემების მიერ არსებითი გარემოსდაცვითი და სოციალურ-ეკონომიკური სერვისების მდგრადი მოწოდების მიღწევა და შენარჩუნება“.	
ინოვაციური, კლიმატის ცვლილების მიმართ გონივრული აგრო-ეკოლოგია; ხმელეთისა და ზღვის ლანდშაფტების დაცვა თემების მიერ	<i>მიწის მდგრადი მართვა წარმოების სისტემებში (სოფლის მეურნეობა, საძოვრები და ტყის ლანდშაფტები)</i>	სამთავრობო პროგრამა „ძლიერი, დემოკრატიული, ერთიანი საქართველოსთვის“ (2015) “მთავრობის მიზანია დანერგოს „მწვანე ეკონომიკის“ პრინციპები და ხელი შეუწყოს „მწვანე ბიზნესის“ განვითარებას“. “გაუდაზნოებასთან ბრძოლის კონვენციის ვალდებულებებიდან გამომდინარე, ნიადაგის ეროზიების შემცირების, გაუდაზნოების თავიდან აცილებისა და ნიადაგის ნაყოფიერი ფენის შესანარჩუნებლად შემუშავდება მიწის რესურსების მდგრადი გამოყენების მექანიზმები.” საქართველოს გარემოს დაცვის მოქმედებათა ეროვნული პროგრამა (2012-2016): “დეგრადირებული სასოფლო-სამეურნეო სავარგულების შემცირება, მიწის ხარისხის გაუმჯობესება და მიწის დაბინძურების მინიმუმამდე დაყვანა”. კლიმატის ცვლილების ჩარჩო კონვენციისადმი მესამე ეროვნული შეტყობინება: – საქართველოში ადგილობრივი შესაძლებლობების გაძლიერება კლიმატის ცვლილების კონვენციის პრინციპების ეფექტურად განხორციელებისათვის და გლობალურ პროცესებში პარიტეტულ საწყისებზე მონაწილეობის	სოფლის მეურნეობის მოდერნიზება, საბაზრო ხელმისაწვდომობა და მდგრადობა (AMMAR) IFAD/GEF 2014-2018 საქართველოში სოფლის მეურნეობის სექტორის მდგრადობის ხელშეწყობა(ERASIG) IFAD/GEF სასოფლო ტერიტორიებზე მიწის დეგრადაციის აღკვეთისათვის და სიღარიბის შემცირებისათვის ლანდშაფტებისა და მიწის მდგრადი მართვის (L-SLM)

SGP OP6-ის სტრატეგიული ინიციატივები	GEF-6-ის საერთო შედეგები სამიზნე სფეროების მიხედვით	შესაბამისი ეროვნული პრიორიტეტები/სხვა სააგენტოები ⁴	SGP-ს ქვეყნის პროგრამისა და UNDP CO -ის სტრატეგიულ პროგრამის კომპლემენტაცია
		უზრუნველსაყოფად; – კლიმატის ცვლილებასთან ადაპტაციის ქმედებების ხელშეწყობა და გაძლიერება ქვეყნის მასშტაბით; – ანთროპოგენული ზეგავლენის შემცირება, განსაკუთრებით დეგრადირებულ მიწებზე სასოფლო-სამეურნეო პრაქტიკის შეცვლა უფრო სასარგებლო პრაქტიკით, ტყის დეგრადაციის შემცირება, დასახლებული პუნქტებისა და ინფრასტრუქტურული პროექტების მდგრადი პრინციპების გამოყენებით დაგეგმვა. ” – მაღალი რისკის ადგილებში დეგრადირებული ტერიტორიის/მიწის აღდგენა და შენარჩუნება; – მიწის რესურსების მდგრადი გამოყენების პროცესში ადგილობრივი თვითმმართველობების როლის გაზრდა; – კლიმატის ცვლილების საკითხების სასწავლო პროგრამებში ჩართვა; – ინვესტიციების მოძიება და კლიმატის ცვლილების მიმართ აჭარისა და ზემო სვანეთის სტრატეგიისა და კლიმატის ცვლილების მიმართ კახეთის რეგიონის სოფლის მეურნეობის ადაპტაციის სტრატეგიის განხორციელების ხელშეწყობა. კლიმატის ცვლილების ჩარჩო კონვენციისადმი საქართველოს „ეროვნულ დონეზე განსაზღვრული წვლილის“ წარდგენა „კლიმატის ცვლილების მიმართ სოფლის მეურნეობის სექტორის ადაპტაციისათვის მრავალი ღონისძიებაა დაგეგმილი. ეს მოიცავს (მაგრამ არ შემოიფარგლება) შემდეგს: (ა) სოფლის მეურნეობაში გვალვებზე, წყალდიდობებზე და სხვა ექსტრემალურ მოვლენებზე სწრაფი რეაგირების	გამოყენება UNEP/GEF Clima East: სამოვრების მდგრადი მართვა საქართველოში– UNDP/EU 2013-2016 GCP/GEO/003/AUS - საქართველოში თესლის/სარგავი მასალის წარმოების სისტემის სარეაბილიტაციო პროგრამა– FAO საქართველო 2013-2016 - ავსტრიის სოფლის მეურნეობის სამინისტრო

SGP OP6-ის სტრატეგიული ინიციატივები	GEF-6-ის საერთო შედეგები სამიზნე სფეროების მიხედვით	შესაბამისი ეროვნული პრიორიტეტები/სხვა სააგენტოები ⁴	SGP-ს ქვეყნის პროგრამისა და UNDP CO -ის სტრატეგიულ პროგრამის კომპლემენტაცია
		გეგმების მომზადება და განხორციელება; (ბ) ირიგაციის მართვისა და წყლის გამოყენების ინოვაციური მეთოდების დანერგვა; (გ) ადგილის სპეციფიკიდან გამომდინარე სხვადასხვა ანტიეროზიული ღონისძიებების განხორციელება; (დ) ფერმერებისათვის ინფორმაციული ცენტრების დაარსება, რომლებიც უზრუნველყოფენ მათ ინფორმაციით სოფლის მეურნეობის ადაპტური მართვის შესახებ და ა.შ. “ საქართველოს ბიომრავალფეროვნების სტრატეგია და მოქმედებათა გეგმა 2014-2020: B.1-02.3. ტყის სწრაფადმზარდი პლანტაციების მოწყობა (ტყით დაუფარავ ფართობებზე) საშეშე და სამერქნე მასალის მისაღებად, ადგილობრივი სახეობებისთვის უპირატესობის მინიჭებით; B.1-02.6. საძოვრების მართვის მდგრადი და თანამედროვე სისტემების დანერგვა საპილოტე ტერიტორიებზე და მიმდებარე ტყეებზე ძოვების ზეწოლის შემცირების გზების დემონსტრირება; წარმატებული სისტემების ეროვნულ დონეზე დანერგვის ხელშეწყობა; B.3-02.3. განსაკუთრებით დაბინძურებული/დეგრადირებული საძოვრების აღდგენის 3 და განსაკუთრებით დაბინძურებული/დეგრადირებული სასოფლო/სამეურნეო ნიადაგების აღდგენის 6 საპილოტე პროექტის განხორციელება შერჩეულ მუნიციპალიტეტებში; B.4-02.1. ბუნებრივი საძოვრების მდგრადი მართვის საპილოტე პროექტების განხორციელება სულ ცოტა 6 შერჩეულ მუნიციპალიტეტში, სპეციალურად შემუშავებული სერტიფიცირების/ნიშანდების სქემების გამოყენებით; B.4-02.2 ბიომეურნეობის განვითარების საპილოტე პროექტების განხორციელება სულ მცირე 6 მუნიციპალიტეტში (მათ შორის მაღალმთიან რეგიონებში);	

SGP OP6-ის სტრატეგიული ინიციატივები	GEF-6-ის საერთო შედეგები სამიზნე სფეროების მიხედვით	შესაბამისი ეროვნული პრიორიტეტები/სხვა სააგენტოები ⁴	SGP-ს ქვეყნის პროგრამისა და UNDP CO -ის სტრატეგიულ პროგრამის კომპლემენტაცია
		A.1-03.2. ცნობიერების ამაღლების ეროვნული კამპანიის გამართვა კლიმატის ცვლილების, როგორც ბიომრავალფეროვნების საფრთხის, შესახებ. საქართველოს სოფლის მეურნეობის განვითარების სტრატეგია (2015-2020): – სოფლის მეურნეობის სამინისტრო წაახალისებს მაღალპროდუქტიული და მდგრადი წარმოების მეთოდების დანერგვას. კერძოდ, „კარგი სასოფლო-სამეურნეო პრაქტიკის“, თესლბრუნვის, ნიადაგის სტრუქტურული და ხარისხობრივი გაუმჯობესების, ქიმიური სასუქებისა და პრეპარატების ოპტიმალური რაოდენობით გამოყენების ხელშეწყობას.; – აგრობიომრავალფეროვნების შენარჩუნებისა და გაუმჯობესების მიზნით მიღებული იქნება ზომები აგროეკოსისტემებისა და ბუნებრივი საძოვრებისა და მდელოების მართვის ეფექტურობის გასაზრდელად. – აუცილებელია კლიმატის ცვლილების მიმართ გონივრული სოფლის მეურნეობის ხელშეწყობა (CSA), რომელიც ერთდროულად უპასუხებს სამ ურთიერთგადამკვეთ გამოწვევას: სასურსათო უსაფრთხოების უზრუნველყოფა წარმოებისა და შემოსავლების გაზრდის გზით, კლიმატის ცვლილებებთან ადაპტაცია და კლიმატის ცვლილების შერბილების ხელშეწყობა. – ბიომრავალფეროვნების ინტეგრირებული მართვა სამხრეთ კავკასიაში (IBiS), BMZ, ADA, GIZ: საპილოტე ადგილებში გაუმჯობესებულია პირობები საძოვრების მდგრადი მართვისა და სოფლის მეურნეობისათვის სოფლის მოსახლეობის საჭიროებების	

SGP OP6-ის სტრატეგიული ინიციატივები	GEF-6-ის საერთო შედეგები სამიზნე სფეროების მიხედვით	შესაბამისი ეროვნული პრიორიტეტები/სხვა სააგენტოები ⁴	SGP-ს ქვეყნის პროგრამისა და UNDP CO -ის სტრატეგიულ პროგრამის კომპლემენტაცია
		გათვალისწინებით, ასევე, გაუმჯობესებულია ბიომრავალფეროვნების მდგომარეობა საპილოტე ადგილებში. ღარიბი თემებისა და მცირე-მეწარმეების გაძლიერება საქართველოს ტურიზმის სექტორში: (World Bank, Elkana): საგრანტო პროგრამა დააფინანსებს სათემო ინიციატივებს, რომლებიც წახალისებს მოსახლეობას, რომ დაიცვას მიმდებარე კულტურული მემკვიდრეობა ისეთი ინიციატივების მხარდაჭერით, როგორიცაა დასუფთავება, მისასვლელები კულტურული მემკვიდრეობის ადგილებამდე, საინტერპრეტაციო დაფები.	
ხმელეთისა და ზღვის ლანდშაფტების დაცვა თემების მიერ	<i>ტრანსსასაზღვრო წყლის სისტემების საერთო მართვის ხელშეწყობა, პოლიტიკის, ლეგალური და ინსტიტუციონალური რეფორმების განხორციელება და ინვესტირება ეკოსისტემური სერვისების მდგრადი სარგებლობისა და შენარჩუნებისათვის</i>	საქართველოს ბიომრავალფეროვნების სტრატეგია და მოქმედებათა გეგმა 2014-2020: B.3-ი1. შავი ზღვის ევტროფიკაციის შემცირების შესაძლებლობების შეფასება და შესაბამისი ეფექტიანი ღონისძიებების გატარება B.3-ი2. სოფლის მეურნეობიდან გარემოს დაბინძურების მნიშვნელოვნად შემცირება სათანადო ინსტიტუციური ბაზის გაუმჯობესების და დეგრადირებული სასოფლო-სამეურნეო სავარგულებისა და სათიბ-სამოვრების აღდგენის გზით B.3-ი3. ქვეყნის შიდა წყლების დაბინძურების დონის შემცირება ეკოლოგიური უსაფრთხოების ფარგლებამდე. C.6-ი1. შავი ზღვის ეკოსისტემის მთლიანობისა და სახეობების მრავალფეროვნების აღდგენა NEAP (2012-2016): – წყლის ეფექტური მართვის სისტემის ჩამოყალიბება; – დაბინძურების პრევენციის და წყალაღების ეფექტური კონტროლის	წყლის რესურსების ინტეგრირებული მართვის (IWRM) გაუმჯობესება მდინარე მტკვრის აუზში ტრანსსასაზღვრო შეთანხმებული ქმედებებისა და ეროვნული გეგმების განხორციელების გზით UNDP/GEF

SGP OP6-ის სტრატეგიული ინიციატივები	GEF-6-ის საერთო შედეგები სამიზნე სფეროების მიხედვით	შესაბამისი ეროვნული პრიორიტეტები/სხვა სააგენტოები ⁴	SGP-ს ქვეყნის პროგრამისა და UNDP CO -ის სტრატეგიულ პროგრამის კომპლემენტაცია
		მექანიზმის შემოღება; – წყლის დაბინძურების შემცირება გაუწმენდავი მუნიციპალური ჩამდინარე წყლებით; – წყლის დაბინძურების შემცირება დიფუზური სასოფლო-სამეურნეო წყაროებიდან. მდინარე მტკვრის აუზის ტრანსსასაზღვრო დეგრადაციის შემცირების სტრატეგიული სამოქმედო პროგრამა (2014): – წყლის რესურსებით მდგრადი სარგებლობის მიღწევა წყალზე ხელმისაწვდომობისა და ეკოსისტემური სერვისების დაცვისათვის; – წყლის ხარისხის მიღწევა, რომელიც უზრუნველყოფს სუფთა წყალზე ხელმისაწვდომობას ახლანდელი და მომავალი თაობებისათვის და ეკოსისტემური ფუნქციების მდგრადობას მდინარე მტკვრის აუზში; – მდინარე მტკვრის აუზში ეკოსისტემების მიერ არსებითი გარემოსდაცვითი და სოციალურ-ეკონომიკური სერვისების მდგრადი მოწოდების მიღწევა და შენარჩუნება. შავი ზღვის დაცვისა და რეაბილიტაციის სტრატეგია და სამოქმედო გეგმა (2009) სანაპირო და საზღვაო კაპიტალების და ლანდშაფტების დაცვა: – სანაპირო ზონის ინტეგრირებული მართვის (ICZM) პრინციპების მიღება და დანერგვა; – ICZM-ის შესახებ შავი ზღვის რეგიონის ქვეყნების ენებზე ინფორმაციის, ტრენინგებისა და სასწავლო მასალის დამუშავება და გავრცელება, რომელიც ეხება სანაპიროს ბიომრავალფეროვნების კონსერვაციას.	

SGP OP6-ის სტრატეგიული ინიციატივები	GEF-6-ის საერთო შედეგები სამიზნე სფეროების მიხედვით	შესაბამისი ეროვნული პრიორიტეტები/სხვა სააგენტოები ⁴	SGP-ს ქვეყნის პროგრამისა და UNDP CO -ის სტრატეგიულ პროგრამის კომპლემენტაცია
		- ნარჩენების მართვის ეროვნულ სტრატეგიასა და სანაპირო ზონის მართვის ეროვნულ სტრატეგიებში ცვლილებების შეტანა ზღვის დაბინძურების შემცირების მიზნით; - ეროვნული სტრატეგიებისა და ადგილობრივი გეგმების ფარგლებში საინვესტიციო პროექტების წახალისება/შემუშავება მყარი ნარჩენების გადამუშავებისა და ინსინერაციის ახალი საწარმოების მშენებლობისათვის. ელტროფიკაციის შემცირება: - მდინარეთა აუზების მართვისა და სანაპირო ზონის მართვის მიდგომების დანერგვა, განახლებული LBSA ოქმის შესაბამისად; - ზღვის წყლის სეზონური დაბინძურების შემცირების მიზნით, ტურისტული ადგილების მიერთება საკანალიზაციო ქსელებთან და უზრუნველყოფა ჩამდინარე წყლების გამწმენდი ნაგებობებით; - ზედაპირულ წყლებში პირდაპირი ჩაშვების გზით აზოტისა და ფოსფორის ემისიების შესამცირებლად ყველა ინდუსტრიული საწარმოს უზრუნველყოფა ჩამდინარე გამწმენდი სისტემით; - ფოსფორის შემცველი სარეცხი საშუალებების შემცირება ან ხმარებიდან ამოღება; - სოფლის მეურნეობიდან წერტილოვანი და დიფუზური დაბინძურების წყაროების შემცირებისათვის რეგულაციების ინსტრუმენტების გამოყენების გაუმჯობესება; - ეროვნული სასოფლო-სამეურნეო ექსტენციის სერვისების შესაძლებლობების განვითარება და გაფართოება სოფლის მეურნეობიდან გამოწვეულ დაბინძურებაზე კონტროლის ხელშეწყობისათვის; - ორგანული სასოფლო-სამეურნეო საქმიანობის და სხვა მცირე ზეგავლენის	

SGP OP6-ის სტრატეგიული ინიციატივები	GEF-6-ის საერთო შედეგები სამიზნე სფეროების მიხედვით	შესაბამისი ეროვნული პრიორიტეტები/სხვა სააგენტოები ⁴	SGP-ს ქვეყნის პროგრამისა და UNDP CO -ის სტრატეგიულ პროგრამის კომპლემენტაცია
		მქონე სასოფლო-სამეურნეო სისტემების ხელშეწყობა. ზედაპირული წარმოშობის, მათ შორის ატმოსფერული დამაბინძურებლების შემცირება: ჩამდინარე წყლების გამწმენდი ნაგებობების რეაბილიტაციის/მშენებლობის გაგრძელება/გაუმჯობესება.	
ენერგიაზე ხელმისაწვდომო ბის თანა- სარგებლობა	დაბალ-ემისიურ და სტაბილურ განვითარებაზე გადართვის ხელშეწყობა	შესაბამისი ეროვნული პრიორიტეტები: გარემოს დაცვის მოქმედებათა ეროვნული პროგრამა 2012-2016: სათბურის გაზების ემისიების შემცირების ხელშეწყობი გარემოს შექმნა. კლიმატის ცვლილების მოსალოდნელი რისკების შესახებ ცნობიერების ამაღლება. კლიმატის ცვლილების ჩარჩო კონვენციისადმი მესამე ეროვნული შეტყობინება: კომერციულ მშენებლობებში ენერგოეფექტურობის გაზრდა და განახლებადი ენერგიის წყაროების ხელშეწყობა; ადგილობრივი ტექნოლოგიების განვითარებისა და მოწინავე უცხოური ტექნოლოგიების შემოტანისა და დანერგვის ხელშეწყობა (ბარიერების მოხსნის გზით), როგორც სათბურის გაზების ემისიების შესამცირებლად, ასევე საადაპტაციო მიზნებისათვის; სუფთა, ენერგოეფექტური და განახლებადი ენერგიის მწარმოებელი ტექნოლოგიებისა და განახლებადი საწვავის დანერგვის ხელშეწყობა. საქართველოს სოციალურ-ეკონომიკური განვითარების სტრატეგია საქართველო 2020 ენერგორესურსების დაზოგვის მიზნით, ხელი შეეწყობა	ბიომასის წარმოების და უტილიზაციის ხელშეწყობა საქართველოში, UNDP /GEF 2013-2016 მწვანე ქალაქები: ინტეგრირებული მდგრადი სატრანსპორტო სისტემების განვითარება ქალაქ ბათუმსა და აჭარის რეგიონში, UNDP/GEF 2015- 2019 კლიმატისადმი მდგრადი წყალდიდობებისა და წყალმოვარდნების მართვისა და ადაპტაციის ფონდი, 2012-2016

SGP OP6-ის სტრატეგიული ინიციატივები	GEF-6-ის საერთო შედეგები სამიზნე სფეროების მიხედვით	შესაბამისი ეროვნული პრიორიტეტები/სხვა სააგენტოები ⁴	SGP-ს ქვეყნის პროგრამისა და UNDP CO -ის სტრატეგიულ პროგრამის კომპლემენტაცია
		ენერგოეფექტურობის ზრდას და მისი უზრუნველყოფისთვის ქვეყანაში საერთაშორისო და ევროპული ნორმების შესაბამისი საკანონმდებლო მექანიზმების შემუშავებას. ენერგიის ეფექტიანი გამოყენება, თავის მხრივ, განაპირობებს როგორც ენერგოდამოუკიდებლობის ზრდასა და რესურსების რაციონალურ გამოყენებას, ასევე, პერსპექტივაში ენერგიაზე გაწეული დანახარჯების შემცირებას. კლიმატის ცვლილების ჩარჩო კონვენციისადმი საქართველოს „ეროვნულ დონეზე განსაზღვრული წვლილის“ წარდგენა: საქართველო გეგმავს 2030 წლისათვის უპირობოდ 15%-ით შეამციროს სათბურის გაზების ემისია „ტრადიციული ბიზნესის“ სცენარით (BAU) განსაზღვრული მნიშვნელობის მიმართ. მოსალოდნელია, რომ 2020 წლამდე სათბური აირების ემისიის შემცირების ქმედებები იქნება ნებაყოფლობითი. საქართველოს სუფთა ენერგიის პროგრამა, USAID: კლიმატის ცვლილების შემცირების ხელშეწყობა მუნიციპალიტეტების შესაძლებლობების გაზრდით კლიმატის ცვლილების შემარბილებელი ღონისძიებების შესახებ და მოსახლეობის ცნობიერების გაზრდით; ენერგოეფექტურობასა და მწვანე მშენებლობაში კერძო სექტორის როლის გაზრდა; საქართველოს მთავრობის შესაძლებლობების გაძლიერება დაბალ ემისიების ეროვნული სტრატეგიის დანერგვისათვის. მერების შეთანხმება კლიმატისა და ენერგიისათვის: ენერგიისა და კლიმატის ცვლილების გამოწვევების ადგილობრივი გადაწყვეტილებები საშუალებას იძლევა მოსახლეობისათვის უსაფრთხო, მდგრადი, კონკურენტუნარიანი და ხელმისაწვდომი ენერგიის მიწოდებისათვის, და ხელს უწყობს ენერგიაზე დამოკიდებულების შემცირებასა და იცავს მოწყვლად მომხმარებლებს.	საქართველოს პირველი ორწლიური განახლებული ანგარიში კლიმატის ცვლილების ჩარჩო კონვენციის მიმართ, UNDP/GEF 2015-2016 საგზაო ტრანსპორტიდან სათბური გაზების ემისიის სტაბილიზება საწვავის გლობალური ეკონომიის გაორმაგებით: საწვავის ეკონომიის გლობალური ინიციატივების დანერგვა რეგიონულ დონეზე (GFEI)UNEP/GEF

SGP OP6-ის სტრატეგიული ინიციატივები	GEF-6-ის საერთო შედეგები სამიზნე სფეროების მიხედვით	შესაბამისი ეროვნული პრიორიტეტები/სხვა სააგენტოები ⁴	SGP-ს ქვეყნის პროგრამისა და UNDP CO -ის სტრატეგიულ პროგრამის კომპლემენტაცია
ქიმიური ნივთიერებების მართვის ადგილობრივი- გლობალური კოალიციები	<i>POP-ის, ODS-ის ვერცხლისწყლის და სხვა გლობალური საფრთხის შემცველი ქიმიური ნივთიერებების ხმარებიდან ამოღებისა და უსაფრთხო განთავსების გაზრდა და გამოყენების შემცირება</i>	ნარჩენების მართვის ეროვნული სამოქმედო გეგმა (2016-2020): საჯარო სექტორის შესაძლებლობათა გაძლიერება ეროვნულ და ადგილობრივ დონეებზე; ასევე, კერძო კომპანიების შესაძლებლობათა გაძლიერების ხელშეწყობა და საზოგადოების ცნობიერების ამაღლება; რეციკლირების ტექნოლოგიების გაცნობა; კერძო სექტორისა და მუნიციპალიტეტებისათვის სამოტივაციო მექანიზმის შექმნა ნარჩენების ხელახალი გამოყენებისა და რეციკლირებისათვის. გარემოს დაცვის მოქმედებათა ეროვნული პროგრამა 2012-2016: – აკუმულირებული ნარჩენებით გარემოს დაბინძურების შემცირება; – მუნიციპალური და სახიფათო ნარჩენების მართვის (შეგროვება, ტრანსპორტირება, განთავსება) გაუმჯობესება. ნარჩენების მართვის სტრატეგია მდგრადი ორგანული დამაბინძურებლები - საქართველოს ეროვნული განხორციელების გეგმა (NIP) – მდგრად ორგანულ დამაბინძურებლებთან დაკავშირებული კანონმდებლობის შემუშავება; – რისკის შეფასების და მართვის კუთხით შესაძლებლობების გაძლიერება; – მონიტორინგის სისტემის შემუშავება; – ადამიანის ჯანმრთელობასა და გარემოზე მდგრადი ორგანული ნარჩენებისგან გამოწვეული გავლენის შესახებ ცნობიერების ამაღლების ეფექტური პროგრამის მხარდაჭერა. ნარჩენების მართვის ტექნოლოგიები რეგიონებში (WMTR), USAID, CENN: საქართველოში ეროვნულ და რეგიონულ დონეზე ნარჩენების მართვასთან	მინამატას კონვენციის რატიფიცირებისავის ეროვნული გადაწყვეტილებების მიღების გაძლიერება და შესაძლებლობების გაძლიერება შემდგომი განხორციელებისათვის, UNDP/GEF 2016-2017 HCFC-ის ხმარებიდან ამოღების მართვის გეგმა, მონრეალის ოქმის მულტი-ლატერული ფონდი 2013-2020 საქართველოში მგრადი ორგანული დამაბინძურებლების (POPs) პესტიციდების განთავსება და საწყისი ნაბიჯების გადადგმა განთავსებული

SGP OP6-ის სტრატეგიული ინიციატივები	GEF-6-ის საერთო შედეგები სამიზნე სფეროების მიხედვით	შესაბამისი ეროვნული პრიორიტეტები/სხვა სააგენტოები ⁴	SGP-ს ქვეყნის პროგრამისა და UNDP CO -ის სტრატეგიულ პროგრამის კომპლემენტაცია
		დაკავშირებული პოლიტიკის ფორმულირებისა და სტრატეგიული დაგეგმვის გაუმჯობესება; სამიზნე მუნიციპალიტეტების შესაძლებლობების გაზრდა ნარჩენების მართვისათვის მდგრადი საშუალებებისა და სერვისების შესაქმნელად და შესანარჩუნებლად; საქართველოში რეციკლირების სექტორის ხელშეწყობა.	პესტიციდების ლოკალიზაციისათვის.
CSO- სამთავრობო დიალოგის პლატფორმა	<i>სამოქალაქო საზოგადოების შესაძლებლობების გაზრდა საერთაშორისო შეთანხმებების, ეროვნული და რეგიონული პოლიტიკის, გეგმებისა და საკანონმდებლო ჩარჩოს დანერგვის ხელშეწყობისათვის</i>	საქართველოს ბიომრავალფეროვნების სტრატეგია და მოქმედებათა გეგმა (2014-2020): ეროვნული მიზანი A.2: 2020 წლისთვის საზოგადოების, განსაკუთრებით ადგილობრივი მოსახლეობის, მნიშვნელოვნად მეტი ნაწილი იღებს ეფექტიან მონაწილეობას ბიომრავალფეროვნების შენარჩუნების, ბიოლოგიური რესურსებით სარგებლობისა და ბიოუსაფრთხოების შესახებ გადაწყვეტილებების მიღების პროცესში. ევროპის ფონდის სტრატეგია (2014-2019): ფონდის პროგრამა თანამონაწილეობა და მონიტორინგი ცვლილებებისათვის ფოკუსირებული იქნება ადგილობრივი თემების ჩართულობაზე, რათა გაიზარდოს სამოქალაქო საზოგადოების მონაწილეობა საჯარო გადაწყვეტილებების მიღების პროცესში. ფონდის სოციალური მეწარმეობის განვითარების პროგრამა უზრუნველყოფს საზოგადოებრივ ორგანიზაციებში სოციალური საწარმოს მიდგომის დამკვიდრებას, როგორც ინსტიტუციური მდგრადობისა და სამიზნე ჯგუფების პრობლემების გადაჭრის შესაძლებლობას. დია კარის საგრანტო პროგრამა კი გააგრძელებს სამოქალაქო საზოგადოების დახმარებას მისი რესურსების განვითარებისა და მდგრადობის განმტკიცებით,	UNIDO-ს რეგიონული რესურსების ეფექტური და სუფთა წარმოება (RECP) საქართველოში რეგიონული და ადგილობრივი განვითარების ხელშეწყობა, UNDP –2012-2017, შვეიცარიის თანამშრომლობის ოფისი

SGP OP6-ის სტრატეგიული ინიციატივები	GEF-6-ის საერთო შედეგები სამიზნე სფეროების მიხედვით	შესაბამისი ეროვნული პრიორიტეტები/სხვა სააგენტოები ⁴	SGP-ს ქვეყნის პროგრამისა და UNDP CO -ის სტრატეგიულ პროგრამის კომპლემენტაცია
		ჰაინრიხ ბიოლის ფონდის პროგრამის მიზნები (2015-2017): “ღია ინკლუზიური პოლიტიკური კულტურა უზრუნველყოფს საჯარო მონაწილეობისათვის ადგილის გამოყოფას, რასაც წვლილი შეაქვს სამხრეთ კავკასიაში, სოციალურ-ეკონომიკურ ტრანსფორმაციაში მწვანე ტენდენციის ჩართვაში.”	
სოციალური ჩართულობა (გენდერი, ახალგაზრდები, მკვიდრი მოსახლეობა)	<i>GEF-ის გენდერული პოლიტიკა და გენდერული თანასწორობის სამოქმედო გეგმა და მკვიდრი მოსახლეობის ჩართულობის GEF-ის პრინციპები</i>	საქართველოს ახალგაზრდობის პოლიტიკის ეროვნული დოკუმენტი (2014): გარემოსდაცვითი აქტივობები და ასეთ აქტივობებში ახალგაზრდების ჩართულობა მნიშვნელოვანი სოციალური სტრატეგიაა, რომელიც მიზნად ისახავს ისეთი ადამიანების განვითარებას, რომლებსაც აქვთ შესაბამისი გარემოსდაცვითი და საარსებო ცოდნა, გარემოსთან ურთიერთობისათვის აღჭურვილია პრაქტიკული უნარებით და აქვს პასუხისმგებლური დამოკიდებულება გარემოს მიმართ. საქართველოს მთავრობის მიზნებია: 1.7.1. გაამარტივოს გარემოსდაცვითი ინფორმაციის ხელმისაწვდომობა; 1.7.2. აამაღლოს გარემოსდაცვითი განათლება ახალგაზრდებში ფორმალური და არაფორმალური განათლების გზებით; 1.7.3. ხელი შეუწყოს გარემოსდაცვით აქტივობებში ახალგაზრდობის ჩართულობას. გენდერული თანასწორობის სტრატეგია და სამოქმედო გეგმა, 2014-2016: რეგიონულ და ადგილობრივ დონეზე მომუშავე საზოგადოებრივ ორგანიზაციებთან ერთად საერთო ქმედებების შემუშავება და დანერგვა. საქართველოს ინსტიტუტებში, სამოქალაქო საზოგადოებასა და უფლებამოსილ პირებს შორის გენდერული თანასწორობის შესახებ ცნობიერების ამაღლება. კლიმატის ცვლილების ჩარჩო კონვენციისადმი საქართველოს „ეროვნულ დონეზე	GCP/GEO/007/EC - მოწყვლადი IDP-ის გენდერ-მგრძნობიარე სოციო-ეკონომიკური გადლიერება მათი საარსებო წყაროების თანადაფინანსებით და მათი სოციალური მობილიზაციის ხელშეწყობით, FAO საქართველო, 2016-2016 EU გენდერული თანასწორობა საქართველოში, 2015-2020 UN-სა- შვედეთის მთავრობის ერთიანი პროგრამა

SGP OP6-ის სტრატეგიული ინიციატივები	GEF-6-ის საერთო შედეგები სამიზნე სფეროების მიხედვით	შესაბამისი ეროვნული პრიორიტეტები/სხვა სააგენტოები ⁴	SGP-ს ქვეყნის პროგრამისა და UNDP CO -ის სტრატეგიულ პროგრამის კომპლემენტაცია
		განსაზღვრული წვლილი“ წარდგენა: ადაპტაციის დაგეგმვის უნარის გაზრდისას, არსებითია გენდერული საკითხებისადმი და ადამიანის უფლებების მიმართ მგრძნობიარე მიდგომების გამოყენება ყველაზე მოწყვლადი სექტორებისა და რეგიონების პრიორიტეზირებით, რათა შემცირდეს სოციალური უთანასწორობა და სხვაობა ქალისა და მამაკაცის უფლებებს შორის საქართველოს ბიომრავალფეროვნების სტრატეგია და მოქმედებათა გეგმა (2014-2020) A.2-ი2. 3. ადგილობრივი არასამთავრობო და სათემო ორგანიზაციების, მათ შორის ქალთა ორგანიზაციების, გაძლიერება და მათი ჩართვის ხელშეწყობა განვითარების პროექტებზე გადაწყვეტილებების მიღების პროცესსა და მონიტორინგში, ასევე ბიომრავალფეროვნების კონსერვაციისა და ბიოლოგიური რესურსებით სარგებლობის მონაწილეობით დაგეგმვაში. ევროპის ფონდის სტრატეგია (2014-2019): “ახალგაზრდების ლიდერული შესაძლებლობების გაძლიერება და ქალთა და მამაკაცთა შორის მათივე თემების საჭიროებებთან დაკავშირებით მოხალისეობის და სამოქალაქო ჩართულობის ხელშეწყობა.“ ჰაინრიხ ბიოლის პროგრამის მიზნები (2015-2017): “მიღებულია გენდერული თანასწორობისა და გენდერული მრავალფეროვნების საკითხები და სამხრეთ კავკასიის პოლიტიკურ და საჯარო წრეებში ტარდება ფართო და ინფორმაციული დისკუსიები.“	

SGP OP6-ის სტრატეგიული ინიციატივები	GEF-6-ის საერთო შედეგები სამიზნე სფეროების მიხედვით	შესაბამისი ეროვნული პრიორიტეტები/სხვა სააგენტოები ⁴	SGP-ს ქვეყნის პროგრამისა და UNDP CO -ის სტრატეგიულ პროგრამის კომპლემენტაცია
გლობალური ცოდნის მართვის პლატფორმების ხელშეწყობა	<i>GEF KM ძალისხმევის ხელშეწყობა</i>	საქართველოს სოციალურ-ეკონომიკური განვითარების სტრატეგია საქართველო 2020 ინოვაციებისა და ტექნოლოგიების განვითარების სფეროში სახელმწიფო პოლიტიკის მთავარ ამოცანას ინოვაციური საქმიანობის და უახლესი ტექნოლოგიების გადაცემის და დანერგვის კომპლექსური ხელშეწყობა წარმოადგენს როგორც ეროვნულ, ისე რეგიონულ დონეზე. სახელმწიფო წახალისებს გარემოს დაცვაზე ორიენტირებული თანამედროვე ტექნოლოგიების დანერგვას და „მწვანე ეკონომიკის“ განვითარებას. საქართველოს სოფლის მეურნეობის განვითარების სტრატეგია (2015-2020): “ფერმერთა ცოდნის ამაღლება და ეფექტიანი სასოფლო-სამეურნეო ექსტენციის მომსახურების გაწევა”	ინფორმაციის მართვის ჰარმონიზება საქართველოში ცოდნისა და გლობალური გარემოს გაუმჯობესებისათვის, UNDP/GEF 2015-2018 ფორმალური და არაფორმალური პროფესიული განათლებისა და გადამზადების სისტემის დაკავშირება დასაქმების ბაზართან, UNDP-2015-2017 EU

3. მე-6 სამუშაო ფაზის სტრატეგიები

3.1. გამჭოლი საკითხები

მცირე გრანტების პროგრამის მე-6 სამუშაო ფაზა ხელს შეუწყობს გადაწყვეტილებების მიმღებთა შესაძლებლობების გაძლიერებას, მუნიციპალიტეტებსა და საზოგადოებრივ ორგანიზაციებს გარემოსდაცვით საკითხებში ეფექტურ ჩართულობასა და მათი ცოდნის ამაღლებას მწვანე ეკონომიკისა და ეკოსისტემური სერვისების საკითხებში.

საზოგადოების ფართო ჩართულობა ყველა დონეზე უზრუნველყოფილი იქნება სხვადასხვა საშუალებებით: (1) ადგილობრივი არასამთავრობო და სათემო ორგანიზაციების გადაწყვეტილებების მიღებისა და განხორციელების პროცესში მეტი ჩართულობის გზით (როგორებიცაა გარემოზე ზემოქმედების შეფასების ინიციატივები, მუნიციპალიტეტების მდგრადი ენერგეტიკული განვითარების სამოქმედო გეგმები და სხვა), (2) დიალოგის პლატფორმების ინიცირება ცენტრალურ, რეგიონალურ თუ ადგილობრივ დონეზე პოლიტიკის შემუშავების პროცესზე ზეგავლენის მოსახდენად.

მცირე გრანტების პროგრამა ასევე ხელს შეუწყობს მოსახლეობის შემოსავლების ზრდასა და კეთილდღეობის დონის ამაღლებას სოციალური საწარმოების განვითარების გზით, რომლებიც დაფუძნებული იქნება რესურსების მდგრად გამოყენებასა და ეკოლოგიურად სუფთა ტექნოლოგიებზე.

პრიორიტეტი მიენიჭება ისეთ პროექტებს, რომლებიც უზრუნველყოფენ ქალებისა და ახალგაზრდების ჩართულობას სხვადასხვა სოციალური და კულტურული ჯგუფიდან. მცირე გრანტების პროგრამის წინა სამუშაო ფაზის დანერგვისას მიღებული გამოცდილებით, შესაძლებელია, ორივე ზემოხსენებული ჯგუფის ეფექტური ჩართვა ადვოკატირებისა და ცნობიერების დონის ამაღლების პროცესში. საპროექტო წინადადების სხვა სასურველი ასპექტებია: (ა) პროექტის შესაძლებლობა, პოზიტიური ზეგავლენა იქონიოს მოსახლეობის დამოკიდებულებასა და ქცევის ფორმირებაზე, და გარემოსდაცვითი პრობლემების გადაჭრაში საზოგადოების მიერ საკუთარი როლის გაცნობიერებაზე, (ბ) უკვე აპრობირებული ინოვაციური მიდგომებისა და ტექნოლოგიების დანერგვის ხელშეწყობა ახალ რეგიონებში, (გ) კერძო სექტორთან თანამშრომლობა, (დ) საჯარო საგანმანათლებლო რესურსების გამოყენება ცოდნისა და გამოცდილების ფართოდ გაზიარების მიზნით.

3.2 ლანდშაფტური მიდგომა

მე-6 სამუშაო ფაზისთვის სამიზნე სახმელეთო და საზღვაო ლანდშაფტები, სადაც ფოკუსირებული იქნება გრანტების უმრავლესობა, შეირჩა დაინტერესებულ მხარეებთან ხანგრძლივ კონსულტაციებზე დაყრდნობით. პროცესი მოიცავდა შეხვედრებსა და დისკუსიებს მცირე გრანტების პროგრამის ეროვნულ სამეთვალყურეო საბჭოს წევრებთან,

რიოს კონვენციებზე პასუხისმგებელ პირებთან, საქართველოს გარემოსა და ბუნებრივი რესურსების დაცვის სამინისტროს წარმომადგენლებთან, არასამთავრობო ორგანიზაციებთან და მიმდინარე პროექტებისა და პროგრამების კოორდინატორებთან.

სამიზნე ლანდშაფტების შერჩევის პროცესში გათვალისწინებულ იქნა შემდეგი კრიტერიუმები:

- ტერიტორიის კონსერვაციული ღირებულება, მოწყვლადობა და არსებული გამოწვევები;
- ეკოსისტემის ფუნქციები და ეკოსისტემური სერვისები; მათზე ადგილობრივი მოსახლეობის დამოკიდებულების ხარისხი;
- ეროვნული პრიორიტეტები;
- თანადაფინანსების შესაძლებლობები.

სხვადასხვა დაინტერესებულ მხარეებთან და ეროვნულ სამეთვალყურეო საბჭოსთან კონსულტაციების შედეგად, ზემოთ აღნიშნული კრიტერიუმების საფუძველზე გამოვლინდა შემდეგი პრიორიტეტული ლანდშაფტები:

1. მაღალი მთის ზონა (ზღვის დონიდან 1,200 მეტრზე მაღლა);
2. შავი ზღვის სანაპირო (ზღვის დონიდან 100 მეტრამდე) და ზღვის აკვატორიის 10- კილომეტრიანი ზოლი;
3. საქართველოს სემი-არიდული ზონა.

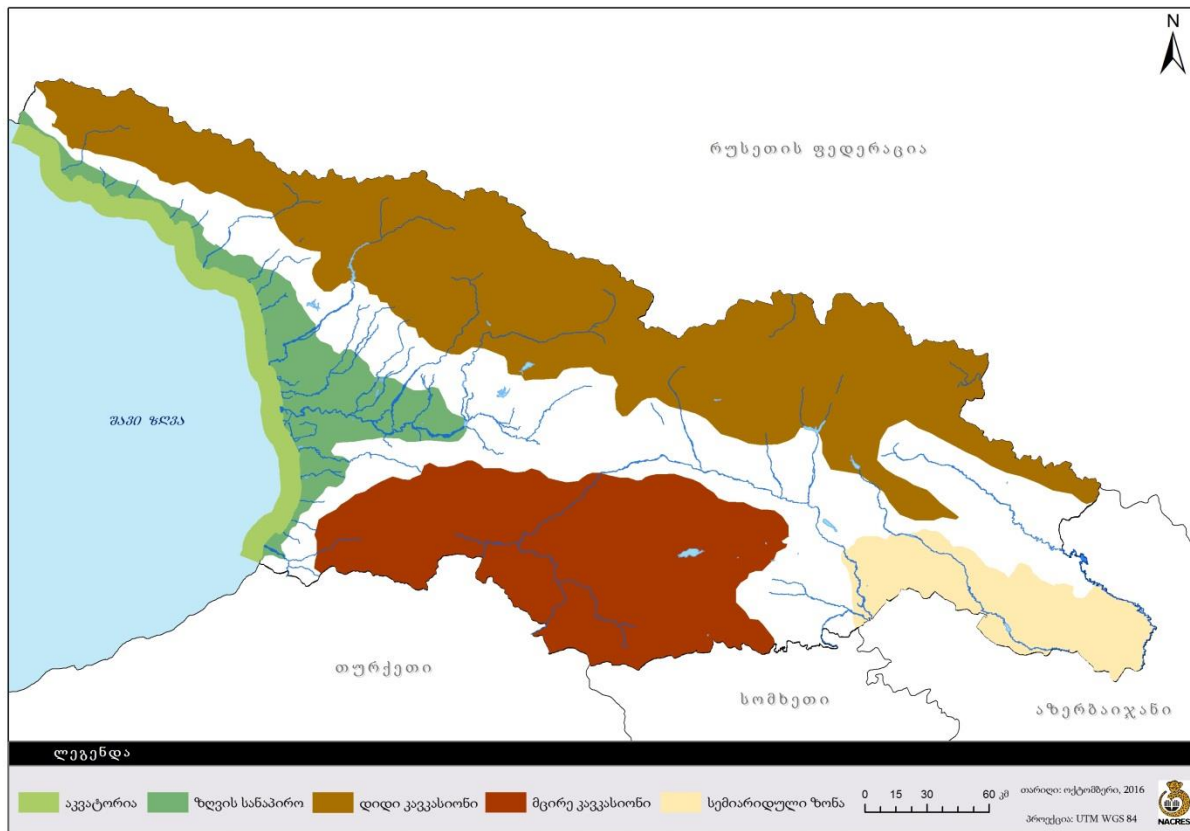
მაღალმთიანი, ზღვისპირა და სემი-არიდული ტერიტორიები კლიმატის ცვლილების მიმართ ყველაზე მოწყვლად ზონებად ითვლება საქართველოში. კლიმატის ცვლილებასთან ადაპტაციის მხრივ, პრიორიტეტული სექტორებია სოფლის მეურნეობა, წყლის რესურსები და ბიომრავალფეროვნება.

ზღვის დონიდან 1200 მეტრის სიმაღლის კრიტერიუმის საფუძველზე გამოვლინდა ორი იზოლირებული ლანდშაფტი- დიდი კავკასიონისა და მცირე კავკასიონის მაღალმთიანი ტერიტორიები. ისინი წარმოადგენენ ერთმანეთისაგან გეო-ფიზიკური, ეკოლოგიური და სოციალურ-კულტურული მახასიათებლებით განსხვავებულ ლანდშაფტებს. შესაბამისად, საბოლოოდ გამოიყო შემდეგი სამიზნე ლანდშაფტები (იხ. რუკა #1):

1. დიდი კავკასიონის მაღალმთა (ზღვის დონიდან 1,200 მეტრზე მაღლა);
2. მცირე კავკასიონის მაღალმთა (ზღვის დონიდან 1,200 მეტრზე მაღლა);
3. შავი ზღვის სანაპირო (ზღვის დონიდან 100 მეტრამდე) და ზღვის აკვატორიის 10- კილომეტრიანი ზოლი;
4. საქართველოს სემი-არიდული ზონა.

სამიზნე ლანდშაფტების საზღვრების დადგენა მოხდა გეოგრაფიული და ეკოლოგიური გამყოფების ან, სადაც უფრო მიზანშეწონილი იყო, მუნიციპალიტეტების საზღვრების

გამოყენებით (იხ. დამატებითი რუკები დანართში: *ფონური შეფასების ანგარიში: შერჩეული ლანდშაფტები*).



რუკა #1: შერჩეული ლანდშაფტები მცირე გრანტების პროგრამის მე-6 სამუშაო ფაზისთვის

შერჩეული ლანდშაფტების საბაზისო შეფასება განხორციელდა არსებული ლიტერატურის მიმოხილვისა და ექსპერტთა ჯგუფის მიერ შემდეგი სფეროების ანალიზის გზით: გეოგრაფია, სოციალურ-ეკონომიკური საკითხები, ბიომრავალფეროვნების კონსერვაცია, ნარჩენების მართვა, წყლის მართვა, კლიმატის ცვლილება და სხვა. საბაზისო შეფასების საერთო მონახაზი და ძირითადი საკითხები იდენტიფიცირებული და შეთანხმებული იქნა მცირე გრანტების პროგრამის ეროვნულ კოორდინატორთან და მცირე გრანტების პროგრამის ეროვნულ სამეთვალყურეო საბჭოსთან. ლიტერატურის განხილვა მოიცავდა შერჩეულ ლანდშაფტებზე ყველა არსებული ინფორმაციის გადახედვასა და თავმოყრას, სამეცნიერო ლიტერატურის, ანგარიშებისა და სხვა შესაბამისი დოკუმენტების ჩათვლით.

ცხრილი #3 თითოეული შერჩეული ლანდშაფტისთვის აღწერს: (ა) მე-6 სამუშაო ფაზის რომელი სტრატეგიული ინიციატივები იქნება პრიორიტეტული, (ბ) პროექტების ტიპებს, (გ) ძირითად დაინტერესებულ მხარეებს.

ერთსა და იმავე პრიორიტეტული ლანდშაფტისთვის შემოთავაზებულ ინიციატივებს შორის სინერგიის უზრუნველსაყოფად, საპროექტო წინადადებები განიხილება მოცემული

ლანდშაფტის კონტექსტში და უპირატესობა მიენიჭება მათ, რომლებსაც ექნება მკაფიო მრავალმხრივი მიდგომა ან ერთმანეთის შევსების პოტენციალი. ასეთი პროექტების დაფინანსების შემდეგ, ისინი წახალისდება ერთმანეთთან შეათანხმონ ქმედებები და, სადაც შესაძლებელი იქნება, იმოქმედონ საერთო ძალებით ლანდშაფტებზე მაქსიმალური ეფექტის მისაღწევად.

როგორც ზემოთ აღინიშნა, პროექტების შერჩევის ერთ-ერთი კრიტერიუმი თანადაფინანსების შესაძლებლობაა, რომელიც ხელმისაწვდომი იქნება ოთხივე შერჩეულ ლანდშაფტში. მაგალითად, ახალმიღებული კანონი „მაღალმთიანი რეგიონების განვითარების შესახებ“ და შესაბამისი სამთავრობო პროგრამები იძლევა თანადაფინანსების საშუალებებს დიდი და მცირე კავკასიონის ლანდშაფტებისათვის. მცირე გრანტების პროგრამის ეროვნული კოორდინატორი დაეხმარება ადგილობრივ არასამთავრობო ორგანიზაციებს იდენტიფიცირებული თანადაფინანსების წყაროების მოძიებაში ეროვნულ და ადგილობრივ დონეზე. მაგალითად, ადგილობრივი მუნიციპალიტეტები მე-5 ფაზის პერიოდში იყვნენ ბევრი პროექტის თანადაფინანსებლები. ამჯერადაც უნდა მოხდეს ამ რესურსის მობილიზება.

მიუხედავად იმისა, რომ მე-6 ფაზა ძირითადად ფოკუსირებულია შერჩეულ ლანდშაფტებზე, ასევე, სათემო და ადგილობრივ ინიციატივებზე, მისი პრიორიტეტული სტრატეგიული ინიციატივები ფართო მხარდაჭერას მოითხოვს ეროვნულ დონეზეც. პროგრამა, შეძლებისდაგვარად, მხარს დაუჭერს და წახალისებს ნებისმიერ ეროვნულ ან რეგიონულ ინიციატივას, რომელმაც, შესაძლოა, წვლილი შეიტანოს ან შეავსოს ის პროექტები, რომლებიც შერჩეულ ლანდშაფტებში დაფინანსდება.

ცხრილი #3. მე-6 სამუშაო ფაზის (OP6) პრიორიტეტული სტრატეგიული ინიციატივები, პროექტების ტიპები და საკვანძო დაინტერესებული მხარეები
შერჩეული სახმელეთო/საზღვაო ლანდშაფტებისათვის

#	შერჩეული ლანდშაფტები	OP6-ის სტრატეგიული ინიციატივები (რიგითობა ასახავს პრიორიტეტს)	პროექტების ტიპები	ძირითადი დაინტერესებული მხარეები
1	დიდი კავკასიონი (>1,200 მ.ზღ.დ.)	1. ლანდშაფტების სათემო კონსერვაცია; 2. კლიმატის ცვლილების მიმართ გონივრული აგრო-ეკოლოგიური ინოვაციები; 3. ენერგიაზე ხელმისაწვდომობის თანა-სარგებლო; 4. სოციალური ჩართულობა (გარემოს დაცვის კუთხით); 5. სამოქალაქო საზოგადოებასა და მთავრობას შორის დიალოგის ხელშეწყობა (გარემოს დაცვის კუთხით); 6. საშიში ქიმიური ნივთიერებებისა და სახიფათო ნარჩენების მდგრადი მართვა.	<u>ლანდშაფტების სათემო კონსერვაცია:</u> – თევზის მარაგის აღდგენისა და მდგრადი თევზჭერისათვის თევზსაშენების, ტბების და მდინარეების მდგრადი მართვა; – ადგილობრივი/ენდემური შინაური ცხოველებისა და კულტურული მცენარეების მრავალფეროვნების ხელშეწყობა. – სამკურნალო მცენარეებითა და არამერქნული რესურსებით მდგრადი სარგებლობა; – სამოვრების ტრადიციული და მდგრადი მართვის პრაქტიკების ხელშეწყობა და პილოტირება (ძოვების კალენდარი, სამოვართბრუნვა და სხვ.); – საზაფხულო სამოვრების ბიომრავალფეროვნების და პროდუქტიულობის გაზრდა გარემოსდაცვითი თვალსაზრისით გამართლებული მეთოდებით (მაგ.: წათიბვა, ნიადაგის განოყიერება, შეთესვა, საწყურებლების და მათთან მისასვლელი გზების მოწყობა და სხვა.); – არალეგალურ ნადირობასთან ბრძოლა; – ადამიანსა და მტაცებელ ცხოველებს შორის კონფლიქტის აღკვეთა; – საფრთხის წინაშე მყოფი სახეობებისა და იშვიათი ენდემების დაცვის/აღდგენის ხელშეწყობა;	ადგილობრივი თემები და არასამთავრობო ორგანიზაციები, როგორიცაა „დაცული ტერიტორიების მეგობრები“; დაცული ტერიტორიები: ლაგოდეხის დაცული ტერიტორიები, ყაზბეგის ეროვნული პარკი, თუშეთის დაცული ტერიტორიები, თუშეთის დაცული ლანდშაფტი და სხვა; ადგილობრივი მუნიციპალიტეტები; ადგილობრივი სკოლები და განათლების სამინისტროს ადგილობრივი რესურს-ცენტრები; ადგილობრივი კერძო სექტორი, როგორებიცაა საოჯახო სასტუმროები; ფერმერები; მცირე მეურნეობები; ადგილობრივი მონადირეები და სამონადირეო მეურნეობები

#	შერჩეული ლანდშაფტები	OP6-ის სტრატეგიული ინიციატივები (რიგითობა ასახავს პრიორიტეტს)	პროექტების ტიპები	ძირითადი დაინტერესებული მხარეები
			– დაცული ტერიტორიების ხელშეწყობა – მონაწილეობითი დაცვა, ბიომრავალფეროვნების მონიტორინგი და ბუნებაზე დაფუძნებული ტურისტული აქტივობები, ასევე საზოგადოების ცნობიერებისა და განათლების აქტივობები; – სვანეთში, რაჭასა და სამეგრელოში ახალი დაცული ტერიტორიების, ზურმუხტის ტერიტორიებისა და ფრინველებისათვის მნიშვნელოვანი ტერიტორიების შექმნის ხელშეწყობა; – სათემო დაცული ტერიტორიების პილოტირება; – ბიომრავალფეროვნებასა, ბიომრავალფეროვნების ღირებულებებსა და ეკოსისტემურ სერვისებთან დაკავშირებული ტრადიციული ცოდნის ხელშეწყობა (მაგ. აგრარული ბიომრავალფეროვნება); – დეგრადირებული ტყეების ბუნებრივი განახლებისა და აღდგენის, ასევე სხვა ეკოსისტემების აღდგენის ხელშეწყობა; – ლანდშაფტის ცალკეული კომპონენტების აღდგენა და ხელშეწყობა, რომლებსაც აქვთ წყლის გაწმენდისა და რეგულაციის ფუნქცია. <u>კლიმატის ცვლილების მიმართ გონივრული აგრო-ეკოლოგიური ინოვაციები:</u> – მდგრადი სასოფლო-სამეურნეო პრაქტიკის, ენდემური ჯიშების გამოყენების და ორგანული სოფლის მეურნეობის ხელშეწყობა, განსაკუთრებით დაცული ტერიტორიების ბუფერულ ზონებში.	და სხვა.

#	შერჩეული ლანდშაფტები	OP6-ის სტრატეგიული ინიციატივები (რიგითობა ასახავს პრიორიტეტს)	პროექტების ტიპები	ძირითადი დაინტერესებული მხარეები
			– აგრო-მეტყევეობის ხელშეწყობი პროექტები; – აგრო-ეკოლოგიური მიდგომების გამოყენების ხელშეწყობა ეროვნული კონტროლისათვის, მდინარეების ნაპირების დაცვის ჩათვლით; – ადგილობრივი კამპანიები საქართველოს მთიან რეგიონებზე კლიმატის ცვლილების მოსალოდნელი გავლენის შესახებ. <u>ენერგიის ხელმისაწვდომობის თანასარგებელი:</u> – პროექტები, რომლებიც ხელს უწყობენ მდგრადი ენერგიის ტექნოლოგიების ან ენერგიის განახლებადი წყაროების გამოყენებას მუნიციპალურ და ადგილობრივ დონეებზე. – ენერგიის ალტერნატიული წყაროების შესახებ ცოდნის მენეჯმენტის, ცნობიერების ამაღლების და უნარების გამომუშავების ხელშეწყობა. <u>სოციალური ჩართულობა (გენდერი, ახალგაზრდები, მკვიდრი მოსახლეობა):</u> – გარემოსდაცვითი პროექტები, რომლებიც უზრუნველყოფს შემოსავლების გენერირების აქტივობებისა და სოციალური საწარმოების განვითარებაში ქალებისა და ახალგაზრდობის ჩართულობას; – გარემოსდაცვითი პროექტები, რომლებიც უზრუნველყოფენ ქალებისა და ახალგაზრდების ცნობიერების ამაღლებისა და ადვოკატირების	

#	შერჩეული ლანდშაფტები	OP6-ის სტრატეგიული ინიციატივები (რიგითობა ასახავს პრიორიტეტს)	პროექტების ტიპები	ძირითადი დაინტერესებული მხარეები
			აქტივობებში ჩართულობას. <u>სამოქალაქო საზოგადოებასა და მთავრობას შორის დიალოგის ხელშეწყობა (გარემოს დაცვის კუთხით):</u> – დიალოგის პლატფორმების მხარდაჭერა ადგილობრივი მმართველობის გარემოს დაცვასთან დაკავშირებული პოლიტიკის/გადაწყვეტილებების პროცესზე ზეგავლენის მოხდენისათვის; – გარემოსდაცვითი პროექტები, რომლებიც ეძღვნება მუნიციპალიტეტებისა და სათემო ორგანიზაციების შესაძლებლობების გაძლიერებას; – პროექტები, რომლებიც ეძღვნება ადგილობრივი თემების გაძლიერებას, მათი გარემოსდაცვით გადაწყვეტილებებსა და ადგილობრივი პოლიტიკის დანერგვაში ჩართულობის გაუმჯობესებისათვის. <u>საშიში ქიმიური ნივთიერებებისა და სახიფათო ნარჩენების მდგრადი მართვა.</u> – მძიმე ლითონების შემცველი პროდუქტებისა და ქიმიკატების ნაცვლად გარემოსდაცვითი კუთხით მისაღები ალტერნატიული საშუალებების გამოყენების წახალისება თემებში. – მდგრადი ორგანული დამაბინძურებლების, ოზონდამშლელი ნივთიერებების, ვერცხლისწყლის და სხვა გლობალური საფრთხის შემცველი ქიმიკატების გამოყენების შემცირების, განთავსებისა და ხმარებიდან ამოღების ხელშეწყობა.	

#	შერჩეული ლანდშაფტები	OP6-ის სტრატეგიული ინიციატივები (რიგითობა ასახავს პრიორიტეტს)	პროექტების ტიპები	ძირითადი დაინტერესებული მხარეები
			პროექტები, რომლებიც მოიცავს POPs-ების, ODS-ის და სხვა მავნე ქიმიური ნივთიერებების შესახებ ცნობიერების ამაღლებას და ტრეინინგებს, განსაკუთრებით ფოკუსირებული ქალებზე, როგორც ძირითად მომხმარებლებზე და გადაწყვეტილების მიმღებ პირებზე.	
5	მცირე კავკასიონის მთები (>1,200 მეტრი ზღვის დონიდან)	- ლანდშაფტების სათემო კონსერვაცია; - კლიმატის ცვლილების მიმართ გონივრული აგროეკოლოგიური ინოვაციები; - ენერგიაზე ხელმისაწვდომობის თანა-სარგებელი; - სოციალური ჩართულობა (გარემოს დაცვის კუთხით). - სამოქალაქო საზოგადოებასა და მთავრობას შორის დიალოგის ხელშეწყობა (გარემოს დაცვის კუთხით); - საშიში ქიმიური ნივთიერებებისა და სახიფათო ნარჩენების მდგრადი მართვა	<u>ხმელეთისა და ზღვის ლანდშაფტების სათემო კონსერვაცია</u> - თევზის მარაგის აღდგენისა და მდგრადი თევზჭერისათვის თევზსაშენების, ტბების და მდინარეების მდგრადი მართვა. - ადგილობრივი/ენდემური შინაური ცხოველებისა და კულტურული მცენარეების მრავალფეროვნების შენარჩუნების ხელშეწყობა. - სამკურნალო მცენარეებითა და არამერქნული რესურსებით მდგრადი სარგებლობა. - სამოვრების ტრადიციული და მდგრადი მართვის პრაქტიკების ხელშეწყობა და პილოტირება (ძოვების კალენდარი, სამოვართბრუნვა, ნაკვეთმორიგეობა და სხვ.) - საზაფხულო სამოვრების ბიომრავალფეროვნების და პროდუქტიულობის გაზრდა გარემოსდაცვითი თვალსაზრისით გამართლებული მეთოდებით (მაგ. წათიბვა, სამოვრების განოყიერება, შეთესვა, საწყურებლების და მათთან მისასვლელი გზების მოწყობა და სხვ.); - არალეგალურ ნადირობასთან ბრძოლა; - ადამიანსა და მტაცებელ ცხოველებს შორის კონფლიქტის შერბილება;	ადგილობრივი თემები და არასამთავრობო ორგანიზაციები, როგორიცაა „დაცული ტერიტორიების მეგობრები“; დაცული ტერიტორიები: ბორჯომ-ხარაგაულის დაცული ტერიტორიები, ჯავახეთის დაცული ტერიტორიები, მტირალას ეროვნული პარკი, მაჭახელას ეროვნული პარკი, და სხვა; ადგილობრივი მუნიციპალიტეტები; ადგილობრივი სკოლები და განათლების სამინისტროს ადგილობრივი რესურს-ცენტრები; ადგილობრივი კერძო სექტორი, როგორებიცაა საოჯახო სასტუმროები; ფერმერები; მცირე მეურნეობები; ადგილობრივი მონადირეები და

#	შერჩეული ლანდშაფტები	OP6-ის სტრატეგიული ინიციატივები (რიგითობა ასახავს პრიორიტეტს)	პროექტების ტიპები	ძირითადი დაინტერესებული მხარეები
			- საფრთხის წინაშე მყოფი სახეობებისა და იშვიათი ენდემების დაცვის/აღდგენის ხელშეწყობა; - დაცული ტერიტორიების ხელშეწყობა – მონაწილეობითი დაცვა, ბიომრავალფეროვნების მონიტორინგი და ბუნებაზე დაფუძნებული ტურისტული აქტივობები, ასევე საზოგადოების ცნობიერებისა და განათლების აქტივობები. - ზურმუხტის ტერიტორიებისა და ფრინველებისათვის მნიშვნელოვანი ტერიტორიების შექმნის ხელშეწყობა. - სათემო დაცული ტერიტორიების პილოტირება. - ბიომრავალფეროვნებასა, ბიომრავალფეროვნების ღირებულებებსა და ეკოსისტემურ სერვისებთან დაკავშირებული ტრადიციული ცოდნის ხელშეწყობა (მაგ. აგრარული ბიომრავალფეროვნება). <u>კლიმატის ცვლილების მიმართ გონივრული აგრო-ეკოლოგიური ინოვაციები</u> - დეგრადირებული ტყეების ბუნებრივი განახლებისა და აღდგენის, ასევე სხვა ეკოსისტემების აღდგენის ხელშეწყობა; - წყლის გაწმენდისა და რეგულაციის ფუნქციის მქონე ლანდშაფტური ელემენტების აღდგენა; - მდგრადი სასოფლო-სამეურნეო პრაქტიკის, ხელშეწყობა დაცული ტერიტორიების ბუფერულ ზონებში; - აგრო-მეტყვეობის ხელშეწყობი პროექტები; - ეროზიის კონტროლისათვის, მდინარეების ნაპირების დაცვის ჩათვლით, აგრო-ეკოლოგიური მიდგომების	სამონადირეო მეურნეობები და სხვა.

#	შერჩეული ლანდშაფტები	OP6-ის სტრატეგიული ინიციატივები (რიგითობა ასახავს პრიორიტეტს)	პროექტების ტიპები	ძირითადი დაინტერესებული მხარეები
			გამოყენების ხელშეწყობა. – ადგილობრივი კამპანიები საქართველოს მთიან რეგიონებზე კლიმატის ცვლილების გავლენის შესახებ. <u>ენერგიის ხელმისაწვდომობის თანასარგებელი</u> – პროექტები, რომლებიც ხელს უწყობენ მდგრადი ენერგიის ტექნოლოგიების ან ენერგიის განახლებადი წყაროების გამოყენებას მუნიციპალურ და ადგილობრივ დონეებზე. – ენერგიის ალტერნატიული წყაროების შესახებ ცოდნის მენეჯმენტის, ცნობიერების ამაღლების და უნარების გამომუშავების ხელშეწყობა. <u>სოციალური ჩართულობა (გენდერი, ახალგაზრდები, მკვიდრი მოსახლეობა)</u> – გარემოსდაცვითი პროექტები, რომლებიც უზრუნველყოფს შემოსავლების გენერირების აქტივობებსა და სოციალური საწარმოების განვითარებაში ყველა ეთნიკური ჯგუფის ქალებისა და ახალგაზრდობის ჩართულობას. – პროექტები, რომლებიც უზრუნველყოფენ ქალებისა და ახალგაზრდების გარემოსდაცვითი ცნობიერების ამაღლებისა და ადვოკატირების აქტივობებში ჩართულობას. <u>სამოქალაქო საზოგადოებასა და მთავრობას შორის დიალოგის ხელშეწყობა (გარემოს დაცვის კუთხით):</u>	

#	შერჩეული ლანდშაფტები	OP6-ის სტრატეგიული ინიციატივები (რიგითობა ასახავს პრიორიტეტს)	პროექტების ტიპები	ძირითადი დაინტერესებული მხარეები
			– დიალოგის პლატფორმების მხარდაჭერა ადგილობრივი მმართველობის გარემოს დაცვასთან დაკავშირებული პოლიტიკის/გადაწყვეტილებების პროცესზე ზეგავლენის მოხდენისათვის; – გარემოსდაცვითი პროექტები, რომლებიც ეძღვნება მუნიციპალიტეტებისა და სათემო ორგანიზაციების შესაძლებლობების გაძლიერებას; – პროექტები, რომლებიც ეძღვნება ადგილობრივი თემების გაძლიერებას, მათი გარემოსდაცვით გადაწყვეტილებებსა და ადგილობრივი პოლიტიკის დანერგვაში ჩართულობის გაუმჯობესებისათვის. <u>საშიში ქიმიური ნივთიერებებისა და სახიფათო ნარჩენების მდგრადი მართვა:</u> – მძიმე ლითონების შემცველი პროდუქტებისა და ქიმიკატების ნაცვლად გარემოსდაცვითი კუთხით მისაღები ალტერნატიული საშუალებების გამოყენების წახალისება თემებში; – მდგრადი ორგანული დამაბინძურებლების, ოზონდამშლელი ნივთიერებების, ვერცხლისწყლის და სხვა გლობალური საფრთხის შემცველი ქიმიკატების გამოყენების შემცირების, განთავსებისა და ხმარებიდან ამოღების ხელშეწყობა; – პროექტები, რომლებიც მოიცავს POPs-ების, ODS-ის და სხვა მავნე ქიმიური ნივთიერებების შესახებ ცნობიერების ამაღლებას და ტრეინინგებს, განსაკუთრებით ფოკუსირებული ქალებზე, როგორც ძირითად	

#	შერჩეული ლანდშაფტები	OP6-ის სტრატეგიული ინიციატივები (რიგითობა ასახავს პრიორიტეტს)	პროექტების ტიპები	ძირითადი დაინტერესებული მხარეები
			მომხმარებლებზე და გადაწყვეტილების მიმღებ პირებზე.	
6	შავი ზღვის სანაპირო (<100 მეტრი ზღვის დონიდან) და ნაპირიდან 10 კმ საზღვაო ზონა.	1. ლანდშაფტების სათემო კონსერვაცია; 2. კლიმატის ცვლილების მიმართ გონივრული აგროეკოლოგიური ინოვაციები; 3. ენერგიაზე ხელმისაწვდომობის თანა-სარგებელი; 4. საშიში ქიმიური ნივთიერებებისა და სახიფათო ნარჩენების მდგრადი მართვა; 5. სამოქალაქო საზოგადოებასა და მთავრობას შორის დიალოგის ხელშეწყობა (გარემოს დაცვის კუთხით); 6. წვლილი ცოდნის მართვის გლობალურ პლატფორმებში (გარემოს დაცვის კუთხით); 7. სოციალური ჩართულობა (გარემოს დაცვის კუთხით).	<u>ხმელეთისა და ზღვის ლანდშაფტების სათემო კონსერვაცია:</u> – კოლხეთის წყალჭარბი ტერიტორიების დაცვის ხელშეწყობა; – მდგრადი მეთევზეობის ხელშეწყობა პალიასტომსა და კოლხეთის სხვა წყალჭარბი ტერიტორიებში; – მდგრადი მეთევზეობისა და აკვაკულტურის ხელშეწყობა შავ ზღვაში; – ზღვის ძუძუმწოვრების კონსერვაცია; – გადამფრენი ფრინველების და მათი გამოსაზამთრებელი/დასასვენებელი ტერიტორიების დაცვა; – არალეგალურ თევზჭერასა და ნადირობასთან ბრძოლა; – საფრთხის წინაშე მყოფი სახეობებისა და იშვიათი ენდემების დაცვის/აღდგენის ხელშეწყობა; – კოლხეთის ეროვნული პარკისა და ქობულეთის სახელმწიფო ნაკრძალის ხელშეწყობა; – ზურმუხტის ტერიტორიებისა და ფრინველებისათვის მნიშვნელოვანი ტერიტორიების შექმნის ხელშეწყობა მთელ სახმელეთო/საზღვაო ლანდშაფტში. <u>კლიმატის ცვლილების მიმართ გონივრული აგროეკოლოგია:</u> – ზღვისპირა ტერიტორიებისა და სანაპირო ზონის აღდგენისა და დეგრადაციის პრევენციის ხელშეწყობა; – წყლის გაწმენდისა და რეგულაციის ფუნქციის მქონე ლანდშაფტური ელემენტების აღდგენის ხელშეწყობა; – მდგრადი სასოფლო სამეურნეო პრაქტიკის ხელშეწყობა	ადგილობრივი თემები და არასამთავრობო ორგანიზაციები, როგორიცაა „დაცული ტერიტორიების მეგობრები“; დაცული ტერიტორიები, როგორიცაა კოლხეთის ეროვნული პარკი და სხვ.; ადგილობრივი მუნიციპალიტეტები; ადგილობრივი სკოლები და განათლების სამინისტროს ადგილობრივი რესურს-ცენტრები; ადგილობრივი კერძო სექტორი, როგორებიცაა საოჯახო სასტუმროები; ფერმერები; მცირე მეურნეობები; ადგილობრივი მეთევზეები, მონადირეები და სხვა.

#	შერჩეული ლანდშაფტები	OP6-ის სტრატეგიული ინიციატივები (რიგითობა ასახავს პრიორიტეტს)	პროექტების ტიპები	ძირითადი დაინტერესებული მხარეები
			კოლხეთის ეროვნული პარკის მიმდებარე ტერიტორიებზე; – ადგილობრივი კამპანიები საქართველოს სანაპირო ზონაზე კლიმატის ცვლილების ზეგავლენის შესახებ; – სანაპირო წყალჭარბი ტერიტორიებისა და საზღვაო ეკოსისტემების დაბინძურების შემცირების ხელშეწყობა; – სანაპირო და საზღვაო ეკოსისტემების ინტეგრირებული მართვის ხელშეწყობა; – ზღვის სანაპირო ზონაში არსებული ბიზნესების (კაფე, რესტორანი და სხვ.) მეპატრონეების ცნობიერების ამაღლება კლიმატის ცვლილების შესახებ; – აჭარის კლიმატის ცვლილებისადმი ადაპტაციის სტრატეგიის დახვეწის ხელშეწყობა; – ადაპტაციის გეგმების მომზადება ადგილობრივი მუნიციპალიტეტებისათვის. – გადაუდებელი სიტუაციების სამოქმედო გეგმის მომზადება; – ადგილობრივი ჯანდაცვის ერთეულების შესაძლებლობების გაზრდა. <i>ენერგიის ხელმისაწვდომობის თანასარგებელი</i> – პროექტები, რომლებიც ხელს უწყობენ მდგრადი ენერგიის ტექნოლოგიების ან ენერგიის განახლებადი წყაროების გამოყენებას მუნიციპალურ და ადგილობრივ დონეებზე, განსაკუთრებით სამშენებლო სექტორში – ენერგიის ალტერნატიული წყაროების შესახებ ცოდნის მენეჯმენტის, ცნობიერების ამაღლების და უნარების	

#	შერჩეული ლანდშაფტები	OP6-ის სტრატეგიული ინიციატივები (რიგითობა ასახავს პრიორიტეტს)	პროექტების ტიპები	ძირითადი დაინტერესებული მხარეები
			გამომუშავების ხელშეწყობა. <u>საშიში ქიმიური ნივთიერებებისა და სახიფათო ნარჩენების მდგრადი მართვა:</u> – მძიმე ლითონების შემცველი პროდუქტებისა და ქიმიკატების ნაცვლად გარემოსდაცვითი კუთხით მისაღები ალტერნატიული საშუალებების გამოყენების წახალისება თემებში; – მდგრადი ორგანული დამბინძურებლების, ოზონდამშლელი ნივთიერებების, ვერცხლისწყლის და სხვა გლობალური საფრთხის შემცველი ქიმიკატების გამოყენების შემცირების, განთავსებისა და ხმარებიდან ამოღების ხელშეწყობა; – პროექტები, რომლებიც მოიცავს POPs-ების, ODS-ის და სხვა მავნე ქიმიური ნივთიერებების შესახებ ცნობიერების ამაღლებას და ტრეინინგებს, განსაკუთრებით ფოკუსირებული ქალებზე, როგორც ძირითად მომხმარებლებზე და გადაწყვეტილების მიმღებ პირებზე; – ელექტრონული ტექნიკის ნარჩენების რე-ციკლირების ინიციატივების ხელშეწყობა. <u>სამოქალაქო საზოგადოებასა და მთავრობას შორის დიალოგის ხელშეწყობა (გარემოს დაცვის კუთხით):</u> – დიალოგის პლატფორმის ჩამოყალიბების ინიციატივების ხელშეწყობა ადგილობრივი და რეგიონული (აჭარის შემთხვევაში) პოლიტიკის გადაწყვეტილებების მიღების	

#	შერჩეული ლანდშაფტები	OP6-ის სტრატეგიული ინიციატივები (რიგითობა ასახავს პრიორიტეტს)	პროექტების ტიპები	ძირითადი დაინტერესებული მხარეები
			პროცესზე ზეგავლენის მოსახდენად; - პროექტები, რომლებიც ემდგნება მუნიციპალიტეტებისა და სათემო ორგანიზაციების შესაძლებლობების გაძლიერებას. <u>ცოდნის მართვის გლობალური პლატფორმების ხელშეწყობა</u> - პროექტები, რომლებიც ხელს უწყობენ ადგილობრივი თემების გაძლიერებას, გარემოსდაცვითი გადაწყვეტილებების მიღებასა და ადგილობრივი პოლიტიკის განხორციელებაში მათი მეტი ჩართულობის მიზნით. - პროექტები, რომლებიც მხარს უჭერენ გამოცდილი (პილოტირებული) ინოვაციური მიღწევების ან ტექნოლოგიების რეპლიკაციას გარემოს დაცვის სფეროში. - პროექტები, რომლებიც ხელს უწყობენ კერძო სექტორთან თანამშრომლობას გარემოს დაცვის სფეროში. <u>საზოგადოების ჩართულობა (გენდერი, ახალგაზრდები, ადგილობრივი მოსახლეობა)</u> - გარემოსდაცვითი პროექტები, რომლებიც უზრუნველყოფს შემოსავლების გენერირების აქტივობებისა და სოციალური საწარმოების განვითარებაში ქალებისა და ახალგაზრდობის ჩართულობას. - გარემოსდაცვითი პროექტები, რომლებიც უზრუნველყოფენ ქალებისა და ახალგაზრდების ცნობიერების ამაღლებისა და ადვოკატირების	

#	შერჩეული ლანდშაფტები	OP6-ის სტრატეგიული ინიციატივები (რიგითობა ასახავს პრიორიტეტს)	პროექტების ტიპები	ძირითადი დაინტერესებული მხარეები
			აქტივობებში ჩართულობას.	
4	საქართველოს სემიარიდული ზონა	1. ლანდშაფტების სათემო კონსერვაცია; 2. კლიმატის ცვლილების მიმართ გონივრული აგროეკოლოგიური ინოვაციები; 3. ენერგიის ხელმისაწვდომობის თანასარგებელი; 4. საშიში ქიმიური ნივთიერებებისა და სახიფათო ნარჩენების მდგრადი მართვა; 5. სოციალური ჩართულობა (გარემოს დაცვის კუთხით); 6. სამოქალაქო საზოგადოებასა და მთავრობას შორის დიალოგის ხელშეწყობა (გარემოს დაცვის კუთხით); 7. ლანდშაფტების სათემო კონსერვაცია: საერთაშორისო წყლები; 8. ცოდნის მართვის გლობალური პლატფორმის ხელშეწყობა (გარემოს დაცვის კუთხით).	<u>ლანდშაფტების სათემო კონსერვაცია:</u> – თევზის მარაგის აღდგენისა და მდგრადი თევზჭერისათვის თევზსაშენების, ტბების და მდინარეების მდგრადი მართვა. – ადგილობრივი/ენდემური შინაური ცხოველებისა და კულტურული მცენარეების მრავალფეროვნების ხელშეწყობა. – სამკურნალო მცენარეებისა და არამერქული რესურსების მდგრადი გამოყენება. – სამოვრების ტრადიციული და მდგრადი მართვის პრაქტიკების ხელშეწყობა და პილოტირება (ძოვების კალენდარი, სამოვართბრუნვა და ა.შ.) – საზაფხულო სამოვრების ბიომრავალფეროვნების და პროდუქტიულობის გაზრდა გარემოსდაცვითი თვალსაზრისით გამართლებული მეთოდებით (მაგ. წათიბვა, სამოვრების განოყიერება, შეთესვა, საწყურებლების და მათთან მისასვლელი გზების მოწყობა და სხვ.); – არალეგალურ ნადირობასთან ბრძოლა; – ადამიანსა და მტაცებელ ცხოველებს შორის კონფლიქტის შერბილება; – საფრთხის წინაშე მყოფი სახეობებისა და იშვიათი ენდემების დაცვის/აღდგენის ხელშეწყობა; – ვაშლოვანის ეროვნული პარკის, ჭაჭუნას ალკვეთილის და სხვა დაცული ტერიტორიების ხელშეწყობა	ადგილობრივი თემები და არასამთავრობო ორგანიზაციები, როგორიცაა „დაცული ტერიტორიების მეგობრები“; დაცული ტერიტორიები, როგორებიცაა: ვაშლოვანის დაცული ტერიტორიები, ჭაჭუნას, გარდაბნის. იორის ალკვეთილები და სხვა; ადგილობრივი მუნიციპალიტეტები; ადგილობრივი სკოლები და განათლების სამინისტროს ადგილობრივი რესურს-ცენტრები; ადგილობრივი კერძო სექტორი, როგორებიცაა საოჯახო სასტუმროები; ფერმერები; მცირე მეურნეობები; ადგილობრივი მონადირეები და სამონადირეო მეურნეობები და სხვა.

#	შერჩეული ლანდშაფტები	OP6-ის სტრატეგიული ინიციატივები (რიგითობა ასახავს პრიორიტეტს)	პროექტების ტიპები	ძირითადი დაინტერესებული მხარეები
			(მონაწილეობითი დაცვა, ბიომრავალფეროვნების მონიტორინგი და ბუნებაზე-დაფუძნებული ტურისტული აქტივობები, საზოგადოების ცნობიერების ამაღლება და განათლება და ა.შ.); – ახალი ზურმუხტის ტერიტორიებისა და ფრინველებისათვის მნიშვნელოვანი ტერიტორიების შექმნის ხელშეწყობა; – სათემო დაცული ტერიტორიების პილოტირება; – ბიომრავალფეროვნებასა, ბიომრავალფეროვნების ღირებულებებსა და ეკოსისტემურ სერვისებთან დაკავშირებული ტრადიციული ცოდნის ხელშეწყობა (როგორიცაა სასოფლო-სამეურნეო ბიომრავალფეროვნება). <u>კლიმატის ცვლილების მიმართ გონივრული აგროეკოლოგიური ინოვაციები</u> – ქარსაფარების ბუნებრივი განახლებისა და აღდგენის ხელშეწყობა; – იმ ლანდშაფტური ელემენტების აღდგენა და ხელშეწყობა, რომლებსაც წყლის გაწმენდისა და რეგულაციის ფუნქცია აქვთ; – მდგრადი სასოფლო-სამეურნეო პრაქტიკის, ხელშეწყობა დაცული ტერიტორიების ბუფერულ ზონებში; – აგრო-მეტყევეობის ხელშეწყობი პროექტები; – ეროზიის კონტროლისათვის, მდინარეების ნაპირების დაცვის ჩათვლით, აგრო-ეკოლოგიური მიდგომების გამოყენების ხელშეწყობა;	

#	შერჩეული ლანდშაფტები	OP6-ის სტრატეგიული ინიციატივები (რიგითობა ასახავს პრიორიტეტს)	პროექტების ტიპები	ძირითადი დაინტერესებული მხარეები
			– ადგილობრივი კამპანიები საქართველოს სემი-არიდულ ზონაზე კლიმატის ცვლილების გავლენის შესახებ. <u>ენერგიის ხელმისაწვდომობის თანასარგებელი</u> – პროექტები, რომლებიც ხელს უწყობენ მდგრადი ენერგიის ტექნოლოგიების ან ენერგიის განახლებადი წყაროების გამოყენებას მუნიციპალურ და ადგილობრივ დონეებზე; – ენერგიის ალტერნატიული წყაროების შესახებ ცოდნის მენეჯმენტის, ცნობიერების ამაღლების და უნარების გამომუშავების ხელშეწყობა. <u>საშიში ქიმიური ნივთიერებებისა და სახიფათო ნარჩენების მდგრადი მართვა:</u> – მძიმე ლითონების შემცველი პროდუქტებისა და ქიმიკატების ნაცვლად გარემოსდაცვითი კუთხით მისაღები ალტერნატიული საშუალებების გამოყენების წახალისება თემებში; – მდგრადი ორგანული დამბინძურებლების, ოზონდამშლელი ნივთიერებების, ვერცხლისწყლის და სხვა გლობალური საფრთხის შემცველი ქიმიკატების გამოყენების შემცირების, განთავსებისა და ხმარებიდან ამოღების ხელშეწყობა; – პროექტები, რომლებიც მოიცავს POPs-ების, ODS-ის და სხვა მავნე ქიმიური ნივთიერებების შესახებ ცნობიერების ამაღლებას და ტრეინინგებს, განსაკუთრებით ფოკუსირებული ქალებზე, როგორც ძირითად	

#	შერჩეული ლანდშაფტები	OP6-ის სტრატეგიული ინიციატივები (რიგითობა ასახავს პრიორიტეტს)	პროექტების ტიპები	ძირითადი დაინტერესებული მხარეები
			მომხმარებლებზე და გადაწყვეტილების მიმღებ პირებზე; – ელექტრონული ტექნიკის ნარჩენების რე-ციკლირების ინიციატივების მხარდაჭერა. <u>სოციალური ჩართულობა (გენდერი, ახალგაზრდები, მკვიდრი მოსახლეობა)</u> – გარემოსდაცვითი პროექტები, რომლებიც უზრუნველყოფს შემოსავლების გენერირების აქტივობებსა და სოციალური საწარმოების განვითარებაში ქალებისა და ახალგაზრდობის ჩართულობას. – პროექტები, რომლებიც უზრუნველყოფენ ქალებისა და ახალგაზრდების გარემოსდაცვითი ცნობიერების ამაღლებისა და ადვოკატირების აქტივობებში ჩართულობას. <u>სამოქალაქო საზოგადოებასა და მთავრობას შორის დიალოგის ხელშეწყობა (გარემოს დაცვის კუთხით):</u> – დიალოგის პლატფორმების მხარდაჭერა ადგილობრივი მმართველობის გარემოს დაცვასთან დაკავშირებული პოლიტიკის/გადაწყვეტილებების პროცესზე ზეგავლენის მოხდენისათვის; – გარემოსდაცვითი პროექტები, რომლებიც ეძღვნება მუნიციპალიტეტებისა და სათემო ორგანიზაციების შესაძლებლობების გაძლიერებას; – პროექტები, რომლებიც ეძღვნება ადგილობრივი თემების გაძლიერებას, მათი გარემოსდაცვით გადაწყვეტილებებსა	

#	შერჩეული ლანდშაფტები	OP6-ის სტრატეგიული ინიციატივები (რიგითობა ასახავს პრიორიტეტს)	პროექტების ტიპები	ძირითადი დაინტერესებული მხარეები
			და ადგილობრივი პოლიტიკის დანერგვაში ჩართულობის გაუმჯობესებისათვის. <u>ხმელეთისა და ზღვის ლანდშაფტების სათემო კონსერვაცია:</u> <u>საერთაშორისო წყლები:</u> – მდინარე მტკვრის აუზში წყლის ინტეგრირებული მართვის ხელშეწყობა; – მდინარე მტკვრის აუზში თემების მიერ წყლის რესურსების მართვის ინიციატივების და ინოვაციური მიდგომების დანერგვის ხელშეწყობა; – მდინარე მტკვრის აუზში წყლის მართვის საკითხებთან დაკავშირებით საზოგადოების ცნობიერების ამაღლებისა და მონაწილეობის დანერგვა; – ტრანსსასაზღვრო მდინარეების დაბინძურების შემცირების ხელშეწყობა. <u>ცოდნის მართვის გლობალური პლატფორმის ხელშეწყობა:</u> – პროექტები, რომლებიც მხარს უჭერენ გამოცდილი (პილოტირებული) გარემოსდაცვითი ინოვაციური მიღწევების ან ტექნოლოგიების რეპლიკაციას. – გარემოსდაცვითი პროექტები, რომლებიც ხელს უწყობენ თანამშრომლობას კერძო სექტორთან.	

❖ **ადგილობრივი მოსახლეობისა და თემების მიერ მართული დაცული ტერიტორიები**

საქართველო ადგილობრივი მოსახლეობისა და თემების მიერ მართული დაცული ტერიტორიების მხარდაჭერის გლობალური ინიციატივის (ICCA) ერთ-ერთი წევრია სხვა 25 ქვეყანასთან ერთად. ინიციატივას გერმანიის გარემოს დაცვის სამინისტრო (BMUB) აფინანსებს, ხოლო მისი განმახორციელებელია გლობალური გარემოსდაცვითი ფონდის მცირე გრანტების პროგრამა (GEF-SGP). ინიციატივის მიზანია ბიომრავალფეროვნების კონსერვაციის, მდგრადი განვითარების და კლიმატის ცვლილებებისადმი ადაპტაციის საერთაშორისო აღიარება, მხარდაჭერა და ეფექტუარობის გაზრდა. პროექტი მოიცავს ადგილობრივი მოსახლეობისა და თემების მიერ მართულ დაცულ ტერიტორიებს და მიზნად ისახავს ჩართული მხარეების შესაძლებლობების გაძლიერებას. იგი ეხმიანება ბიომრავალფეროვნების კონვენციის ე.წ აიტის მიზნებს, კერძოდ მე-11, მე-14 და მე-18 მიზნებს და ასევე ბიომრავალფეროვნების კონვენციის ბიომრავალფეროვნების გლობალურ სტრატეგიას 2020 წლისთვის.

საქართველოს, როგორც ინიციატივის მონაწილე ქვეყანას, შესაძლებლობა აქვს, მიიღოს ფინანსური მხარდაჭერა დაახლოებით 350,000 აშშ დოლარის ოდენობით (ტრანშით და კონკურსის საფუძველზე), ასევე კატალიზური გრანტი 50,000 აშშ დოლარის ოდენობით ეროვნულ დონეზე ICCA-ს შეფასებისა და სტრატეგიის ჩამოყალიბებისთვის, კონცეფციის გასავითარებელი პროექტებისა და მომავალი გრანტის მიმღები პარტნიორების დასახმარებლად.

დაცული ტერიტორიები საქართველოს ბიომრავალფეროვნების კონსერვაციის სტრატეგიის ქვეკუთხედი. ამჟამად საქართველოს აქვს დაცული ტერიტორიების სისტემა, რომელიც მოიცავს თითქმის 585,883 ჰექტარს, ანუ ქვეყნის ტერიტორიის 8.41 %-ს. დღესდღეობით საქართველოში არსებობს დაცული ტერიტორიების 88 კატეგორია და 21 ადმინისტრაციული ერთეული. 2008 წლამდე ყველა დაცული ტერიტორია იყო დაცული ტერიტორიების დეპარტამენტის დაქვემდებარებაში. ეს დეპარტამენტი 2008 წლის იანვარში გაუქმდა და იგი დაცული ტერიტორიების სააგენტომ ჩაანაცვლა, რომელიც, თავის მხრივ, გარემოსა და ბუნებრივი რესურსების დაცვის სამინისტროს ექვემდებარება. ბოლო 10 წლის განმავლობაში საქართველო გაწევრიანდა სხვადასხვა საერთაშორისო ორგანიზაციაში და დაცული ტერიტორიების ქსელი მნიშვნელოვანწილად გაფართოვდა, დაარსდა ახალი დაცული ტერიტორიები (განსაკუთრებით აღსანიშნავია თუშეთის, ვაშლოვანის, ჯავახეთის და სხვა დაცული ტერიტორიები).

საქართველოში არსებობს გადაწყვეტილების მიღების პროცესში საზოგადოების ჩართვისთვის აუცილებელი საკანონმდებლო ბაზა. ქვეყანას რატიფიცირებული აქვს ორხუისის კონვენცია. საქართველოს კონსტიტუცია, ადმინისტრაციული და გარემოსდაცვითი კოდექსები ითვალისწინებენ ინფორმაციის ხელმისაწვდომობას და საზოგადოების უფლებას, ჩაერთოს გადაწყვეტილების მიღების პროცესებში, ისევე როგორც სასამართლო პროცესებში. გარდა ამისა, დაცული ტერიტორიების შესახებ კანონის 22-ე მუხლით გათვალისწინებულია საზოგადოების და საზოგადოებრივი ორგანიზაციების წარმომადგენლების ჩართვა შემდეგ პროცესებში:

ა) დაცული ტერიტორიების ჩამოყალიბება და განვითარება, მენეჯმენტის გეგმების შედგენა ან გაუმჯობესება, ადმინისტრაციული რეგულაციების და სხვა დოკუმენტების განხილვა და შეცვლა;

ბ) დაცული ტერიტორიების და ბუფერული ზონების დაცვის და მართვის ღონისძიებები (27.04.2007. N4683).

ზემოხსენებული კანონის 21-ე მუხლის თანახმად, აუცილებელია ადგილობრივ სამთავრობო ინსტიტუტებსა და თვითმმართველობის ორგანოებთან თანამშრომლობა.

ცენტრალურ დონეზე, დაცული ტერიტორიების სააგენტომ შექმნა საკონსულტაციო საბჭო, რომელიც საკმაოდ ეფექტიანად ფუნქციონირებს. გარდა ამისა, ყველა დაცულ ტერიტორიასთან, რომელსაც აქვს ადმინისტრაციული ერთეული, შექმნილია სამეცნიერო-საკონსულტაციო საბჭო, რომელიც შეიმუშავებს რეკომენდაციებს დაცული ტერიტორიების მართვასა და სხვა საკითხებთან დაკავშირებით. სამწუხაროდ, ფინანსური რესურსების სიმცირის გამო, სამეცნიერო-საკონსულტაციო საბჭოები ვერ ატარებენ სისტემატიურ შეხვედრებს; BMZ/KFW -ის კავკასიასა და საქართველოში დაცული ტერიტორიების მხარდაჭერის პროგრამის ფარგლებში, ოთხ დაცულ ტერიტორიაზე - ყაზბეგი, კინტრიში, ალგეთი და ფშავ-ხევსურეთი - დაარსდა და ფუნქციონირება დაიწყო რეგიონალურმა საკონსულტაციო საბჭოებმა (ადგილობრივი სახელისუფლებო და თვითმმართველობის ორგანიზაციების მონაწილეობით). დაცული ტერიტორიების სააგენტო გეგმავს წარმატებული პრაქტიკის და გამოცდილების დანერგვას სხვა ადმინისტრაციულ ერთეულებშიც.

გარდა ზემოთქმულისა, დაცული ტერიტორიების მართვის პროცესში საზოგადოების და ადგილობრივი მოსახლეობის ჩართვის მიზნით, დაცული ტერიტორიების სააგენტო იყენებს სხვადასხვა მექანიზმს, როგორიცაა საზოგადოების მონაწილეობა სოციალურ კვლევებში, ფესტივალების ორგანიზებაში, ნორჩ რეინჯერთა კლუბების მხარდაჭერასა და დაცული ტერიტორიების მეგობრების ასოციაციების მუშაობაში.

დაცული ტერიტორიების სააგენტო რეგულარულად ატარებს შეხვედრებს ადგილობრივ მოსახლეობასა და არასამთავრობო ორგანიზაციებთან. შეხვედრებზე განიხილება დაცული ტერიტორიების საქმიანობის დაგეგმვისა და მენეჯმენტის საკითხები, დაცული ტერიტორიების დემარკაცია, მენეჯმენტის გეგმების შემუშავება, ბუნებრივი რესურსების გამოყენება და სხვ.

ამჟამად მეგობართა ასოციაციები არსებობს 9 დაცულ ტერიტორიაზე: ვაშლოვანი, ლაგოდეხი, თუშეთი, ალგეთი, ყაზბეგი, კინტრიში, ფშავ-ხევსურეთი, მტირალა და მაჭახელა. ამ ასოციაციების უმეტესობა შეიქმნა და ფუნქციონირებს საერთაშორისო დონორებისა და პარტნიორების მხარდაჭერით (მაგ. IUCN, UNDP და სხვ.). მცირე გრანტების პროგრამამ წინა ფაზის განმავლობაში მხარი დაუჭირა მეგობართა ასოციაციის 4 ინიციატივას. დაცული ტერიტორიების მეგობართა ასოციაციები, რომლებშიც შედიან ადგილობრივი მოსახლეობის წარმომადგენლები, აქტიურად არიან ჩამბული

გადაწყვეტილების მიღების პროცესში; ზემოხსენებული არასამთავრობო ორგანიზაციების წევრები არიან სამეცნიერო საბჭოების და რეგიონალური საკონსულტაციო საბჭოების წევრები.

ICCA-ს გლობალური მხარდაჭერის ინიციატივა საქართველოს შესაძლებლობას აძლევს, გააძლიეროს მუშაობა ICCA-სა და დაცული ტერიტორიების მმართველობის სხვა ფორმების განვითარების მიმართულებით. სტრატეგიული მიმართულების განვითარების მიზნით, საჭიროა ICCA-ს ეროვნული პროგრამის დეტალური შეფასება და განვითარება, რაც, სავარაუდოდ, შესაძლებელი იქნება კატალიზური გრანტის მეშვეობით. ICCA-ს სტრატეგიაზე დაყდნობით და კატალიზური გრანტისთვის შერჩეული ორგანიზაციის მხარდაჭერით, ადგილზე განხორციელდება ICCA-ს სანიმუშო პროექტები, რაც წვლილს შეიტანს მცირე გრანტების პროგრამის საერთო მიზნების და გლობალური აიტის მიზნების (განსაკუთრებით, მე-11 და მე-14 მიზნების) მიღწევის საქმეში.

3.3. გრანტების გაცემის სტრატეგია

3.3.1. საზოგადოებასა და მთავრობას შორის დიალოგის პლატფორმა

მცირე გრანტების პროგრამა წახალისებს, შექმნის და ხელს შეუწყობს საზოგადოებისა და მთავრობის დიალოგის პლატფორმების სხვადასხვა ფორმებს, როგორც შერჩეული ლანდშაფტის, ისე ეროვნულ დონეზე მცირე გრანტების პროგრამა იმუშავებს სათემო და არასამთავრობო ორგანიზაციებსა და ადგილობრივ მთავრობას შორის ეფექტური დიალოგის საშუალებების შექმნისა და გაძლიერებისთვის ყველა შერჩეულ ლანდშაფტში, ერთობლივი ინიციატივებისა და ქმედებების, ასევე სპეციფიკურ საკითხებზე დისკუსიების წახალისებითა და ხელშეწყობით. ადგილობრივ დონეზე მცირე გრანტების პროგრამა ჩართული იქნება დიალოგის არსებულ პლატფორმებში (როგორიცაა სამოვრების მართვის დაინტერესებული მხარეების საკოორდინაციო შეხვედრა⁵) და უზრუნველყოფს შესაბამისი ადგილობრივი სათემო და არასამთავრობო ორგანიზაციების მიწვევას ამ შეხვედრებზე.

3.3.2. პოლიტიკაზე ზეგავლენის უზრუნველყოფა

მცირე გრანტების პროგრამა საქართველოში აქტიურად იქნება ჩართული გარემოს დაცვასთან დაკავშირებული პოლიტიკის შემუშავების პროცესებში. იგი განსაკუთრებულ წვლილს შეიტანს ლანდშაფტების დონეზე გამოვლენილი საკვანძო საკითხების ადეკვატურ ასახვაში ეროვნული პოლიტიკის შემუშავების პროცესში, როგორიცაა საქართველოს გარემოსდაცვის მოქმედებათა ეროვნული პროგრამის (NEAP) განახლება. ეროვნული კოორდინატორი და, შემდგომში, სამეთვალყურეო საბჭოს წევრებიც, დაინტერესებულ მხარეებთან ერთად, უმაღლეს დონეზე დასვამენ გარემოს დაცვის

⁵ შექმნილია UNDP საქართველოს მიერ, EU-ს მიერ დაფინანსებული პროექტის *სამოვრების მდგრადი მართვა საქართველოში ადგილობრივი თემებისათვის კლიმატის ცვლილების შერბილებისა და ადაპტაციის სარგებლობის დემონსტრირების მიზნით*

პოლიტიკაში ისეთი ცვლილებების შეტანის საკითხებს, რომლებიც აუცილებელია ადგილობრივი ინიციატივების ხელშესაწყობად. ასევე, მცირე გრანტების პროგრამა წახალისებს მონაწილე არასამთავრობო ორგანიზაციებს საკუთარ საპროექტო წინადადებებში ჩართონ შესაძლებლობების გაძლიერებისა და ადგილობრივ თუ ეროვნულ დონეებზე არასამთავრობო ორგანიზაციების პარტნიორობის კომპონენტი, რათა ისინი უფრო ჩართული და გავლენიანი გახდნენ პოლიტიკის შემუშავების პროცესებში, ყველა დონეზე.

3.2.3. სოციალური ჩართულობის ხელშეწყობა

საპროექტო წინადადების ერთ-ერთი მოთხოვნაა სოციალური ჩართულობის საკითხის, განსაკუთრებით კი, ქალთა უფლებამოსილების გაძლიერების, გენდერული თანასწორობის, ასევე ახალგაზრდობისა და ბავშვების ჩართულობის ასახვა. სოციალური ჩართულობის კრიტერიუმი გათვალისწინებული იქნება სამეთვალყურეო საბჭოს მიერ წარმოდგენილი საპროექტო წინადადებების განხილვისას. ადრე განხორციელებული პროექტები და გამოცდილება, კერძოდ, პროექტები რომლებიც წარმატებით დაინერგა ქალების ან სხვა მოწყვლადი ჯგუფების მიერ, ან სოციალური ჩართულობის კუთხით, გამოყენებული იქნება სოციალური ჩართულობის მაგალითებად და ახალი ინიციატივების წასახალისებლად. დამატებით, ადგილობრივ ჯგუფებს მიეცემათ მითითებები განაცხადების მომზადებისა და პროექტების განსახორციელებლად; ასევე, რჩევები, თუ როგორ დაუკავშირონ სოციალური და გენდერული საკითხები მცირე გრანტების პროგრამის სხვა პრიორიტეტებს.

3.2.4. ცოდნის მართვის გეგმა

მე-6 ფაზაში, მცირე გრანტების პროგრამის ფარგლებში მოხდება „ცოდნის ბაზის“ ორგანიზება, არასამთავრობო ორგანიზაციების პლატფორმის, როგორც არასამთავრობო ორგანიზაციების სოციალური ქსელის ჩამოყალიბების ერთ-ერთი ინსტრუმენტის გაძლიერება და ცოდნის, საუკეთესო პრაქტიკისა და მიღებული გამოცდილების გაზიარება. ეს გააძლიერებს ცოდნისა და უნარების, საუკეთესო გარემოსდაცვითი პრაქტიკის სისტემატიზებისა და ცენტრალიზაციის გლობალურ პროცესს.

მცირე გრანტების პროგრამის სტრატეგია საუკეთესო გამოცდილების რეპლიკაციის, მასშტაბების გაზრდისა და გამოცდილების მისაღებად, მხარს დაუჭერს ისეთ პროექტებსა და ინიციატივებს, რომლებიც შემდეგ, შესაძლოა, სხვა არასამთავრობო და სათემო ორგანიზაციების მიერ სხვა რეგიონებშიც დაინერგოს. რეპლიკაციის, მასშტაბების გაზრდისა და გამოცდილების მიღების პროცესის გასაიოლებლად „აუცილებელია საპროექტო წინადადებებში აისახოს ცოდნის მენეჯმენტის კომპონენტი. წარმატებულ აპლიკანტებს მოეთხოვებათ პროექტის განხორციელებისა და მიღწეული შედეგების დოკუმენტირება ელექტრონულ და ბეჭდურ ფორმატში. მომავალში, ეს მასალები გავრცელდება ეროვნულ და ადგილობრივ დაინტერესებულ მხარეებს შორის შემდგომი რეპლიკაციისთვის.

განსაკუთრებული აქცენტი გაკეთდება სემინარებზე, შეხვედრებსა და სამუშაო შეხვედრებზე მიღებული გამოცდილების ელექტრონული ქსელით, ინფორმაციული მასალის გამოქვეყნებით და სხვ. გაზიარებაზე. ტრენინგები და სამუშაო შეხვედრები ერთ-ერთი საუკეთესო ხერხია იდეების გენერირების, ხედვისა და გამოცდილების გაცვლა-გამოცვლისთვის. ამიტომ ტრენინგები და სამუშაო შეხვედრები პროექტების განუყოფელი ნაწილი იქნება და მათი შედეგები ხელმისაწვდომი იქნება ფართო საზოგადოებისათვის. დამატებით, შეიქმნება მცირე გრანტების პროგრამის მონაცემთა ბაზა და „საუკეთესო პრაქტიკის“ ამსახველი ფოტოგალერეა.

მცირე გრანტების პროგრამის ეროვნული კოორდინატორი პასუხისმგებელი იქნება მცირე გრანტების პროგრამის ცოდნის პროდუქტის მომზადებასა და ცოდნის მენეჯმენტის გეგმის განხორციელებაზე. შემენილი გამოცდილებისა და ცოდნის სისტემატიზაცია მოხდება პროგრამულ დონეზე ლიფლეტების, ბროშურების, ანგარიშების, დოკუმენტური მასალისა და სხვა სახით. პირველადი ინფორმაციის შეგროვების ერთ-ერთი მთავარი მექანიზმი იქნება პროექტების საკვლევი ტერიტორიების მონახულება, რაც ასევე ხელს შეუწყობს ცალკეული პროექტების განხორციელების პროცესში მიღებული გამოცდილებისა და აქტივობების შესწავლას. ეროვნული კოორდინატორი პასუხისმგებელი იქნება ცოდნისა და ინფორმაციის შეგროვებასა და შევსებაზე, როგორც GEF-ის ცოდნის პროდუქტებისა და პოლიტიკის დოკუმენტებისთვის, ისე მცირე გრანტების პროგრამის რეგიონულ და საერთაშორისო შეხვედრებსა და სემინარებზე წარსადგენად.

ჩატარდება პრესკონფერენციები ან/და სამუშაო შეხვედრები ძირითად დაინტერესებულ მხარეებთან ადგილობრივ და რეგიონულ დონეზე, ცოდნის უკეთესად გავრცელებისა და პოლიტიკის შემუშავების პროცესზე ეფექტური ზეგავლენისთვის. კონფერენციები და სამუშაო შეხვედრები ორიენტირებული იქნება მცირე გრანტების პროგრამის როლზე, გაეროს კონვენციების ადგილობრივ და რეგიონულ დონეზე დანერგვისა და გლობალური გარემოსდაცვითი სარგებლის მიღებაზე.

მცირე გრანტების პროგრამა მონაწილეობას მიიღებს და აქტიურად ჩაერთვება გაეროს განვითარების პროგრამის საქართველოს ოფისის ენერგიისა და გარემოს პორტფელის აქტივობებში (მაგ. შესაბამისი პროექტების/პროგრამების ღონისძიებები, რომლებიც შეიცავს ცოდნის გავრცელებისა და გამოცდილების გაზიარების კომპონენტებს).

მცირე გრანტების პროგრამის გუნდი ასევე უზრუნველყოფს, რომ ადგილობრივ თემებთან, რეგიონებთან და მუნიციპალიტეტებთან ჩატარებული ყველა შეხვედრა გამოყენებული იქნება საუკეთესო გამოცდილებისა და მიღებული გაკვეთილების, ასევე მცირე გრანტების პროგრამის პროექტებში მიღებული შედეგების ფართოდ გავრცელებისთვის.

3.2.5. კომუნიკაციის სტრატეგია

მცირე გრანტების პროგრამის მე-6 ფაზის კომუნიკაციის სტრატეგია მჭიდროდაა დაკავშირებული მცირე გრანტების პროგრამის ცოდნის მართვის სისტემასთან. მისი

მიზნებია: (ა) ეროვნულ პროგრამებში დაინტერესებული მხარეებისა და სათემო ორგანიზაციების ჩართულობის უზრუნველყოფა, (ბ) ურთიერთობების განვითარება და (გ) გაეროს სააგენტოებთან, სამთავრობო ორგანოებთან, დონორ ორგანიზაციებთან, კერძო სექტორთან და მედიასთან თანამშრომლობის ხელშეწყობა.

ჩატარდება საკონსულტაციო შეხვედრები, სადაც პროექტების შემუშავებასა და მათ განხორციელებასთან დაკავშირებული ყველა საკითხი იქნება განმარტებული. ეს შეხვედრები, ასევე, გამოყენებული იქნება მცირე გრანტების პროგრამის წინა ფაზის პროექტებში მიღებული გამოცდილებისა და საუკეთესო პრაქტიკის განსახილველად. არასამთავრობო ორგანიზაციები გაივლიან ტრენინგებს და მიიღებენ რჩევებს, მათი პროგრამის ქმედებებში ჩართულობისა და ეროვნულ პრიორიტეტებში წვლილის შეტანის მიზნით.

ასევე, შეიქმნება მცირე გრანტების პროგრამის ქმედებების, მიღწევების, საუკეთესო პრაქტიკისა და მიღებული გამოცდილების მონაცემთა ბაზა. ეს ინფორმაცია გაზიარებული იქნება შესაბამის დაინტერესებულ მხარეებთან სამუშაო შეხვედრებზე სხვადასხვა დონეზე. არსებული ელექტრონული ქსელებით (როგორცაა არასამთავრობო ორგანიზაციების ქსელი) ინფორმაცია მიეწოდება უფრო ფართო სამიზნე აუდიტორიას. მასმედიის საშუალებებით ინტენსიურად გაშუქდება ეროვნული პრიორიტეტების მიღწევაში მცირე გრანტების პროგრამის როლი, GEF-ის პროგრამები და UNDP-ის სტრატეგიები.

4. მოსალოდნელი შედეგები

ცხრილი #4. შესაბამისობა SGP OP6-ის გლობალური პროგრამის კომპონენტებთან

1 OP6-ის პროექტის კომპონენტები	2 CPS-ის მიზნები/შედეგები	3 ქმედებები	4 ინდიკატორები	5 ვერიფიკაციის საშუალებები
<u>SGP OP6-ის კომპონენტი 1:</u> <i>ხმელეთისა და ზღვის ლანდშაფტების სათემო კონსერვაცია.</i> 1.1 SGP ქვეყნის პროგრამა აუმჯობესებს სახმელეთო და საზღვაო ეკოსისტემების მართვას, კონსერვაციასა და მდგრად გამოყენებას დაახლოებით 50 ქვეყანაში სათემო სახმელეთო/საზღვაო მიწწევების დანერგვით.	დადებითი ზეგავლენის მოხდენა მინიმუმ ოთხ დაცულ ტერიტორიაზე. გაუმჯობესებულია საფრთხის წინაშე მყოფი მინიმუმ ორი სახეობის ლოკალური კონსერვაციული სტატუსი. ლანდშაფტების ფართობის მინიმუმ 50.000 ჰა-ის კონსერვაციული სტატუსის ან მათი მართვის გაუმჯობესება. მინიმუმ ორი მდინარის აუზში ხორციელდება წყლის მართვის ინტეგრირებული პრაქტიკა. <i>შერჩეული ლანდშაფტები მოიცავს:</i> – მაღალ მთებს (> 1,200 მეტრი ზღვის დონიდან) – შავი ზღვის სანაპიროს(< 100 მეტრი ზღვის დონიდან) და აკვატორიას ნაპირიდან 10	სათემო ინიციატივებზე დაფუძნებული დაცული ტერიტორიების მართვის გაუმჯობესების დაახლოებით 2 პროექტის განხორციელება. სათემო ინიციატივებზე დაფუძნებული დაახლოებით 2 პროექტის განხორციელება სამიზნე ლანდშაფტებში ბიომრავალფეროვნების კონსერვაციის, ბუნებრივი რესურსებისა და ეკოსისტემური სერვისების მდგრადი მართვის გასაუმჯობესებლად. დაახლოებით 2 პროექტის განხორციელება ზღვისპირა და საზღვაო ეკოსისტემების კონსერვაციის ან წყლის რესურსების ინტეგრირებული მართვის პრაქტიკის სადემონსტაციოდ.	დაცული ტერიტორიების რაოდენობა, რომლებზეც მოხდა დადებითი ზეგავლენა. ტერიტორიის საერთო ფართობი – ჰექტრების რაოდენობა, სადაც გაუმჯობესდა მართვა და კონსერვაციული სტატუსი. საფრთხის წინაშე მყოფი სახეობების რაოდენობა, რომელთა ლოკალური კონსერვაციული სტატუსიც გაუმჯობესდა. მდინარეების აუზების რაოდენობა, სადაც დაინერგა წყლის რესურსების მართვის ინტეგრირებული პრაქტიკა. დაფუძნებული ICCA-ების რაოდენობა. დანერგილი ICCA	SGP - ის ანგარიშები ინდივიდუალურ პროექტებზე. SGP-ის გლობალური მონაცემთა ბაზა. SGP-ის კონკრეტული მაგალითები. მონიტორინგის ვიზიტები. მონიტორინგის ყოველწლიური ანგარიში (AMR). ქვეყნის საპროგრამო სტრატეგიის განხილვა/შეფასება.

1 OP6-ის პროექტის კომპონენტები	2 CPS-ის მიზნები/შედეგები	3 ქმედებები	4 ინდიკატორები	5 ვერიფიკაციის საშუალებები
	კმ-ის მანძილზე. - საქართველოს - სემიარიდული ზონას. ICCA⁶ ქსელთან თანამშრომლობის წახალისება და მინიმუმ 3 ახალი ICCA-ს დაფუძნების ხელშეწყობა	მინიმუმ 6 ICCA ინიციატივის დანერგვა (ICCA-BMUB-ის ფონდის მხარდაჭერითა და ICCA-ს გლობალური ინიციატივის ფარგლებში).	ინიციატივების რაოდენობა.	
<u>SGP OP6 კომპონენტი 2:</u> კლიმატის ცვლილების მიმართ ინოვაციური აგრო-ეკოლოგია: 2.1 აგრო-ეკოლოგიური პრაქტიკები, რომლებიც მოიცავს CO₂-ის შემცირებისა და კლიმატის ცვლილების მიმართ მდგრადობის გაზრდის ლონისძიებებს, გამოიცდება და ფართოდ გავრცელდება მინიმუმ 30 ქვეყნის დაცული ტერიტორიების ბუფერულ ზონებსა და ტყის კორიდორებში.	მინიმუმ 150 შინამეურნეობა ჩართულია ან მიიღო სარგებელი აგრო-ეკოლოგიური პრაქტიკიდან (როგორცაა აგრო-მეტყველობა, მდგრადი სოფლის მეურნეობა, მდგრადი მეთევზეობა და სხვ.), რომლებიც მოიცავენ CO₂-ის შემცირების და კლიმატის ცვლილების მიმართ მდგრადობის გაზრდის ლონისძიებებს. მიწისა და ტყის მინიმუმ 1000 ჰა- ზე დანერგილია მდგრადი მართვა ან ხდება მათი რეაბილიტაცია აგრო- ეკოლოგიური პრაქტიკის გამოყენებით.	ერთი პროექტის განხორციელება, რომელიც გულისხმობს მდგრადი და კლიმატის ცვლილების პირობებში ხელსაყრელი აგრო-ეკოლოგიური პრაქტიკის დემონსტრირებას. სათემო მართვის მიდგომების გამოყენებით მდგრად მეტყვეობაზე ფოკუსირებული ერთი პროექტის განხორციელება.	მდგრადი მართვის ქვეშ მყოფი მიწის ფართობი ჰექტრებში. შინამეურნეობების რაოდენობა, რომლებიც ჩართული არიან ან მიიღეს სარგებელი მდგრადი აგრო- ეკოლოგიური და ტყის მართვის პრაქტიკიდან. დეგრადირებული მიწის/ტყის ფართობი, რომლის აღდგენა ან/და რეაბილიტაცია მოხდა.	SGP -ის ანგარიშები ინდივიდუალურ პროექტებზე სამეურნეო ლანდშაფტებისთვის სოციალურ- ეკოლოგიური მდგრადობის ინდიკატორები (SEPLs) მონიტორინგის ყოველწლიური ანგარიში (AMR) ქვეყნის საპროგრამო სტრატეგიის

⁶ ადგილობრივი მოსახლეობისა და თემების მიერ მართული დაცული ტერიტორიები

1 OP6-ის პროექტის კომპონენტები	2 CPS-ის მიზნები/შედეგები	3 ქმედებები	4 ინდიკატორები	5 ვერიფიკაციის საშუალებები
				განხილვა/შეფასება.
<u>SGP OP6 კომპონენტი 3:</u> ნახშირბადის დაბალი შემცველობის მქონე ენერგიაზე ხელმისაწვდომობის თანა- სარგებელი 3.1 თემების მიერ ნახშირბადის დაბალი შემცველობის მქონე ენერგიაზე ხელმისაწვდომობა წარმატებითაა გადაწყვეტილი 50 ქვეყანაში, ეს მიდგომები ინტეგრირებულია ფართო ჩარჩო პროგრამებში, როგორცაა SE4ALL, რომელიც ინიცირებულია სულ მცირე 12 ქვეყანაში	მინიმუმ 3 თემი გამოიყენებს ნახშირბადის დაბალი შემცველობის მქონე ენერგიაზე ხელმისაწვდომ ტექნოლოგიებს (მაგ. მზის ენერგია, ენერგო ეფექტური გათბობის სისტემები, გეოთერმული ენერგია და სხვ.) ენერგო ეფექტური ინიციატივებისა და განახლებადი ენერგიის წყაროების გამოყენებით მოხდა დაახლოებით 35 ტონა CO₂-ის გარემოში გაფრქვევის თავიდან აცილება.	2 პროექტის განხორციელება, რომლებიც ახდენენ ნახშირბადის დაბალი შემცველობის მქონე ენერგიაზე ხელმისაწვდომობის დემონსტრირებას.	CO₂-ის რაოდენობა (ტონა), რომლის ატმოსფეროში გაფრქვევა თავიდან იქნა აცილებული. იმ თემების რაოდენობა, რომლებიც წარმატებით იყენებენ ნახშირბადის დაბალი შემცველობის მქონე ენერგიას.	მონიტორინგის ყოველწლიური ანგარიში (AMR), ქვეყნის ანგარიშები AMR, გლობალური მონაცემთა ბაზა, ქვეყნის ანგარიშები ქვეყნის საპროგრამო სტრატეგიის განხილვა/შეფასება.
<u>SGP OP6 კომპონენტი 4:</u> საშიში ქიმიური ნივთიერებებისა და სახიფათო ნარჩენების მდგრადი მართვა. 4.1 ინოვაციური სათემო	გლობალური საფრთხის მქონე მინიმუმ 5000 კგ ქიმიური ნივთიერება (POP, პლასტმასი, ელექტრონული ტექნიკის ნარჩენები და სხვ.) შემცირებულია, თავიდანაა	დაახლოებით 2 პროექტის განხორციელება, რომელიც მოიცავს სათემო ინიციატივებს სახიფათო ქიმიური ნივთიერებების შესაბამის მართვასა და	შემცირებული, უტილიზებული ან შესაბამისად განთავსებული გლობალური საფრთხის მქონე ქიმიური ნივთიერებების რაოდენობა	SGP-ის ანგარიშები ინდივიდუალურ პროექტებზე IPEN-ის ქვეყნების პარტნიორებთან

1 OP6-ის პროექტის კომპონენტები	2 CPS-ის მიზნები/შედეგები	3 ქმედებები	4 ინდიკატორები	5 ვერიფიკაციის საშუალებები
საშუალებები და მიდგომები სახიფათო ქიმიური ნივთიერებებისა და ნარჩენების მართვისათვის დემონსტრირდება და ვრცელდება მინიმუმ 20 ქვეყანაში, არსებული ან ახლად შექმნილი კოალიციების დახმარებით.	<i>აცხადებული მათი გამოყენება, უტილიზებულია ან განთავსებულია შესაბამისი წესით.</i> <i>მინიმუმ 1000-მა ადამიანმა მიიღო სარგებელი გლობალური საფრთხის მქონე ქიმიური ნივთიერებების შემცირების, უტილიზაციის ან უსაფრთხო განთავსების შედეგად.</i>	მოპყრობაზე.	(კვ). ბენეფიციარების რაოდენობა (გენდერი, ახალგაზრდები, შეზღუდული შესაძლებლობების მქონე პირები).	სტრატეგიული თანამშრომლობა მონიტორინგის ყოველწლიური ანგარიში (AMR) ქვეყნის საპროგრამო სტრატეგიის განხილვა/შეფასება.
<u>SGP OP6 კომპონენტი 5:</u> <i>სამოქალაქო საზოგადოებრივი ორგანიზაციებსა და მთავრობას შორის პოლიტიკის შემუშავების და დაგეგმვის დიალოგის პლატფორმა.</i> 5.1 მინიმუმ 50 ქვეყანაში SGP ხელს უწყობს „CSO-სამთავრობო პოლიტიკური და დაგეგმვის დიალოგის პლატფორმების შექმნას, იყენებს არსებულ და პოტენციურ პარტნიორობის შესაძლებლობებს.	<i>ინიცირებულია მინიმუმ 2 პოლიტიკის შემუშავების და დაგეგმვის დიალოგის პლატფორმა.</i> <i>მინიმუმ 10 არასამთავრობო ორგანიზაციის ტექნიკური შესაძლებლობების გაუმჯობესება გარემოსდაცვითი მართვისთვის.</i>	მინიმუმ 2 პროექტის განხორციელება, რომელიც მოიცავს ან ეხება გარემოსდაცვითი მმართველობის გაუმჯობესების საკითხებს. სამიზნე ლანდშაფტებში შექმნილია მინიმუმ 2 ძლიერი არასამთავრობო ქსელი.	ინიცირებული სამოქალაქო საზოგადოებრივი ორგანიზაციებსა და მთავრობას შორის პოლიტიკის შემუშავების და დაგეგმვის დიალოგის პლატფორმების რაოდენობა. ეროვნული პოლიტიკის დოკუმენტების რაოდენობა, რომლებზეც მოხდა ზეგავლენა. გაუმჯობესებული შესაძლებლობების მქონე არასამთავრობო ორგანიზაციების რაოდენობა. დაფუძნებული	SGP-ის ანგარიშები ინდივიდუალურ პროექტებზე. SGP-ის გლობალური მონაცემთა ბაზა. მონიტორინგის ყოველწლიური ანგარიში (AMR). ქვეყნის საპროგრამო სტრატეგიის განხილვა/შეფასება.

1 OP6-ის პროექტის კომპონენტები	2 CPS-ის მიზნები/შედეგები	3 ქმედებები	4 ინდიკატორები	5 ვერიფიკაციის საშუალებები
			არასამთავრობო ორგანიზაციების ქსელების რაოდენობა.	
<u>SGP OP6 კომპონენტი 6:</u> <i>სოციალური ჩართულობის ხელშეწყობა:</i> 6.1 ყველა ქვეყნის SGP-ში ასახულია გენდერული საკითხები; გენდერულ საკითხებზე ტრენინგი გავლილი აქვთ SGP-ის თანამშრომლების, გრანტის მიმღებებს, ეროვნული სამეთვალყურეო საბჭოს წევრებსა და პარტნიორებს. 6.2 IP სტიპენდიების პროგრამა გასცემს მინიმუმ 12 სტიპენდიას IP-ის შესაძლებლობების გაძლიერებისათვის; შესაბამის ქვეყნებში ხელი შეეწყობა IP-ის მიერ განხორციელებული პროექტების დანერგვას. 6.3 SGP-ის პროექტებში ხელშეწყობილია ახალგაზრდებისა და სპეციალური საჭიროებების მქონე	<i>SGP -ის მიერ განხორციელებს მინიმუმ ერთი სემინარი გენდერულ საკითხებზე.</i> <i>მინიმუმ 500 ბენეფიციარი მოწყვლადი სოციალური ჯგუფიდან წახალისებულია გარემოსდაცვით მენეჯმენტსა და გადაწყვეტილებების მიღებაში ჩართულობისთვის.</i>	პროექტების 100%-ში დაცულია მონაწილეთა გენდერული ბალანსი და სხვადასხვა სამიზნე ბენეფიციარებს შორის ბალანსი. მინიმუმ ერთი ისეთი პროექტის განხორციელება, რომელიც უზრუნველყოფს გარემოსდაცვით მმართველობაში გენდერული საკითხების ჩართვის დემონსტრირებას. მინიმუმ ერთი ისეთი პროექტი, რომელიც ხორციელდება ახალგაზრდების ხელმძღვანელობით; სხვა პროექტების 20 % მოიცავს აქტივობებს, სადაც პირდაპირ არიან ჩართული ახალგაზრდები და ბავშვები; მინიმუმ ერთი ისეთი პროექტი, რომელიც მოიცავს	ბენეფიციარების რაოდენობა (გენდერი, ახალგაზრდები, შეზღუდული შესაძლებლობების მქონე პირები). ქალებისა და ახალგაზრდების რაოდენობა, რომლებიც ახორციელებენ SGP-ის მიერ დაფინანსებულ პროექტებს.	SGP-ის ანგარიშები ინდივიდუალურ პროექტებზე SGP-ის გლობალური მონაცემთა ბაზა მონიტორინგის ყოველწლიური ანგარიში (AMR) ქვეყნის საპროგრამო სტრატეგიის განხილვა/შეფასება.

1 OP6-ის პროექტის კომპონენტები	2 CPS-ის მიზნები/შედეგები	3 ქმედებები	4 ინდიკატორები	5 ვერიფიკაციის საშუალებები
პირების ჩართულობა; სახელმძღვანელოები და საუკეთესო პრაქტიკები გაზიარებულია ქვეყნებს შორის.		კონკრეტულ საქმიანობას მოწყვლადი ჯგუფების ჩასართავად.		
<u>SGP OP6 კომპონენტი 7:</u> გლობალური ხელმისაწვდომობა მოქალაქეთა პრაქტიკაზე დაფუძნებულ ცოდნის პროგრამაზე: 7.1 სათემო ინიციატივების ციფრული მონაცემთა ბაზის შექმნა, რომელიც უზრუნველყოფს 50 ქვეყნის თემებისათვის ინფორმაციის ხელმისაწვდომობას. 7.2 სათემო ინოვაციების სამხრეთი-სამხრეთი გაზიარების პლატფორმა, რომელიც უზრუნველყოფს გარემოსდაცვითი საკითხების კუთხით სამხრეთი-სამხრეთი გაზიარებას მინიმუმ 20 ქვეყანაში.	<i>პრესკონფერენციის ან სამუშაო შეხვედრის მოწყობა და შესაბამისი პუბლიკაციების მომზადება მიღებული შედეგებისა (წარმატებები, მარცხები) და საუკეთესო პრაქტიკების შესახებ.</i> <i>ჩატარდება სულ მცირე ერთი ლონისძიება მიღებული ცოდნისა და გამოცდილების გაზიარების მიზნით შერჩეულ ლანდშაფტებს შორის.</i>	მინიმუმ ერთი პროექტის განხორციელება, რომელიც მოიცავს სათემო ინიციატივების ციფრული მონაცემთა ბაზის შექმნას. მინიმუმ ერთი PPP-ის შექმნა და სოციალური საწარმოს მხარდაჭერა.	სათემო ინიციატივების რაოდენობა, რომლებიც აისახა ციფრულ მონაცემთა ბაზაში. მომზადებული და გავრცელებული „ცოდნის პროდუქტების“ რაოდენობა.	SGP-ის გლობალური მონაცემთა ბაზა მონიტორინგის ყოველწლიური ანგარიში (AMR) ქვეყნის საპროგრამო სტრატეგიის განხილვა/შეფასება.

5. მონიტორინგისა და შეფასების გეგმა

მცირე გრანტების პროგრამის ფარგლებში ყველა პროექტისთვის მის დამტკიცებამდე სავალდებულო იქნება დეტალური მონიტორინგისა და შეფასების გეგმის (M&E) და შესაბამისი ინდიკატორების ჩართვა განაცხადში. ასევე აუცილებელი მოთხოვნა იქნება ძირითადი დაინტერესებული მხარეების ჩართვა პროექტის მომზადებაში, მონიტორინგისა და შეფასებაში, რაც ხელს შეუწყობს პროექტის სათემო კუთვნილების გაძლიერებას, მონაწილეობით მონიტორინგისა და შეფასებას. დამატებით, გრანტის მიმღები ორგანიზაციები ვალდებული იქნებიან წარმოადგინონ სისტემატური შუალედური ანგარიშები და ასევე საბოლოო ანგარიში. საგრანტო თანხების გადარიცხვები სწორედ ამ ანგარიშების საფუძველზე მოხდება.

ეროვნული კოორდინატორი შეიმუშავებს მონიტორინგისა და შეფასების გეგმას, რათა ზედამხედველობა გაუწიოს პროექტების დანერგვას. ეს გეგმა კოორდინირებული იქნება გრანტის მიმღები ორგანიზაციების სამუშაო გეგმებთან. მონიტორინგის მიზნით ეროვნული კოორდინატორი ასევე ეწვევა პროექტების განხორციელების ადგილებს. ამ ვიზიტების სიხშირე დამოკიდებული იქნება სპეციფიკურ საჭიროებებზე. თუმცა, სულ მცირე ორი ვიზიტი მაინც განხორციელდება თითოეული პროექტის დანერგვის მანძილზე. საჭიროების მიხედვით, სამეთვალყურეო საბჭოს წევრებიც მიიღებენ მონაწილეობას პროექტების მონიტორინგში და ადგილზე ვიზიტებში. ამგვარი ვიზიტების შემდეგ ეროვნული კოორდინატორი და, შემდგომში, საბჭოს წევრები მოამზადებენ ანგარიშს, რომელიც ასახავს საჭირო ცვლილებებს და პროექტის მონიტორინგისთვის შემუშავებული ინდიკატორებიდან გადახრის შესახებ ინფორმაციას.

საჭიროების შემთხვევაში, მონიტორინგისა ან/და შეფასების პროცესში ჩაერთვებიან დამოუკიდებელი ექსპერტები. მათი რჩევები, ისე როგორც რეგულარული კონსულტაციები ეროვნულ კოორდინატორთან და სამეთვალყურეო საბჭოს წევრებთან გრანტის მიმღებ ორგანიზაციებს ადაპტური და შედეგებზე ორიენტირებული მენეჯმენტის გაძლიერებაში დაეხმარება. საჭიროების მიხედვით, ორგანიზებული იქნება შესაძლებლობების გაძლიერებისა და მონიტორინგისა და შეფასების ტრენინგებიც სათემო მონიტორინგისა და ადაპტური მართვის გაძლიერებისათვის.

ეროვნული კოორდინატორი გააგრძელებს პროექტების მონაცემთა ბაზის შევსებას მაგალითების და მიღებული გამოცდილების მხრივ. ქვემოთ მოცემული ცხრილი აღწერს მონიტორინგისა და შეფასების აქტივობებს, პასუხისმგებელ მხარეებს და ვადებს პროექტების დონეზე.

ცხრილი #5. მონიტორინგისა და შეფასების გეგმა პროექტების დონეზე

ქმედება	პასუხისმგებელი მხარეები	ვადა
საბაზისო მონაცემების შეგროვება	გრანტის მიმღები, ეროვნული კოორდინატორი	პროექტის კონცეფციის დაგეგმვისა და წარდგენის ეტაპზე
პროექტის მონაწილეობითი მონიტორინგი	გრანტის მიმღები	პროექტის განხორციელების მთელი პერიოდის განმავლობაში
ორი ან სამი პროექტის მიმდინარე და ფინანსური ანგარიში (თანხის გადარიცხვის გრაფიკის მიხედვით)	გრანტის მიმღები, ეროვნული კოორდინატორი	თანხის გადარიცხვის ყოველი მოთხოვნის წინ
პროექტის სამუშაო გეგმა	გრანტის მიმღები, ეროვნული კოორდინატორი	პროექტის განხორციელების მთელი პერიოდის განმავლობაში
განაცხადის განხორციელების ადგილზე ვიზიტი (საჭიროებისა და მიზანშეწონილობის მიხედვით ⁷)	ეროვნული კოორდინატორი	პროექტის დამტკიცების წინ, საჭიროების შესაბამისად
პროექტის განხორციელების ადგილზე ვიზიტი მონიტორინგის მიზნით (საჭიროებისა და მიზანშეწონილობის მიხედვით)	ეროვნული კოორდინატორი	საშუალოდ წელიწადში ერთხელ
პროექტის განხორციელების ადგილზე ვიზიტი პროექტის შეფასების მიზნით (საჭიროებისა და მიზანშეწონილობის მიხედვით)	ეროვნული კოორდინატორი	პროექტის დასრულებისას
პროექტის საბოლოო ანგარიში	გრანტის მიმღები	პროექტის დასრულების შედეგ
პროექტის შეფასების ანგარიში (საჭიროებისა და მიზანშეწონილობის მიხედვით)	ეროვნული კოორდინატორი, ეროვნული სამეთვალყურეო საბჭო, გარე ექსპერტი	პროექტის დასრულების შედეგ
პროექტის აღწერის მომზადება პროექტების გლობალურ მონაცემთა ბაზაში შესატანად.	ეროვნული კოორდინატორი	პროექტის დაწყებისას და მსვლელობის პერიოდში

ეროვნული კოორდინატორი ასევე წარუდგენს UNOPS-ს ხარჯების შესახებ კვარტალურ ანგარიშებს და ყოველწლიურ ანგარიშებს პროექტებისა და პროგრამის ტექნიკური და არსობრივი პროგრესის შესახებ (შესრულებისა და მიმოხილვის შეფასება). ეროვნული კოორდინატორი ყოველთვიურად მოახდენს მცირე გრანტების პროგრამის მონაცემთა

⁷ ეფექტურობის უზრუნველსაყოფად, პროექტების დონეზე მონიტორინგისა და შეფასების საქმიანობები დაიგეგმება პროექტის მასშტაბისა და სირთულის, პოტენციური და არსებული რისკების და უსაფრთხოების პარამეტრების და სხვა შესაბამისი საკითხების გათვალისწინებით.

ბაზის განახლებას შემდეგ საკითხებზე: პროექტების შერჩევის პროცესი, ეროვნული სამეთვალყურეო საბჭოს მიერ ჩატარებული შეხვედრები, პროექტების მონიტორინგისა და შეფასების აქტივობები, ადგილებზე ვიზიტის ჩათვლით, ურთიერთობა პროექტების დაინტერესებული მხარეებთან, რესურსების მობილიზაციის აქტივობები, საზოგადოების ინფორმირება და სხვ.

ზოგადად ქვეყნის საპროგრამო სტრატეგია იქნება პროგრამის ანგარიშებისა და შეფასების საფუძველი. იგი იქნება ცოცხალი დოკუმენტი, რომელიც გადაიხედება და განახლდება ეროვნული კოორდინატორისა და ეროვნულ სამეთვალყურეო საბჭოს მიერ, გლობალური პროგრამის მართვის ცენტრალურ ჯგუფთან (CPMT) შეთანხმებით. ეროვნულ კოორდინატორს ექნება წამყვანი როლი პროგრამის გადახედვის ანგარიშის მომზადებაში, თუმცა ეროვნული სამეთვალყურეო საბჭო აქტიურად იქნება ჩართული ქვეყანაში პროგრამის შესრულების შეფასებაში.

მე-6 ცხრილი ასახავს მონიტორინგისა და შეფასების გეგმას პასუხისმგებელ მხარეებს და ვადებს პროგრამის დონეზე.

ცხრილი #6. მონიტორინგისა და შეფასების გეგმა პროგრამის დონეზე

ქმედება	მიზანი	პასუხისმგებელი მხარეები	ფინანსური წყარო	ხანგრძლივობა
ქვეყნის საპროგრამო სტრატეგიის შემუშავება	ინსტრუმენტი სათემო პროექტების იდენტიფიკაციისთვის	ეროვნული კოორდინატორი, ეროვნული სამეთვალყურეო საბჭო, ქვეყნის დაინტერესებული მხარე, გრანტის მიმღები	მოსამზადებელი გრანტი	სამუშაო ფაზის დაწყებისას
ქვეყნის საპროგრამო სტრატეგიის ყოველწლიური განხილვა	სწავლება; ადაპტური მართვა.	ეროვნული კოორდინატორი, ეროვნული სამეთვალყურეო საბჭო, CPMT.	ქვეყნის პროგრამის საოპერაციო ხარჯები	ქვეყნის საპროგრამო სტრატეგიის განხილვა ჩატარდება ყოველწლიურად ⁸ .
ეროვნული სამეთვალყურეო საბჭოს	პროექტების, მიღწევების ეფექტურობის	ეროვნული კოორდინატორი, ეროვნული	ქვეყნის პროგრამის საოპერაციო	წელიწადში მინიმუმ ორჯერ, ერთი მონიტორინგისთვის და მე-

⁸ საპროგრამო სტრატეგია არის ცოცხალი დოკუმენტი, აუცილებელია მისი განხილვა და განახლება პერიოდულად, ყოველწლიური სტრატეგიის გადახედვის ფარგლებში ან როგორც ამას მოითხოვს ეროვნული სამეთვალყურეო საბჭო.

შეხვედრები მიმდინარე პროექტების შედეგებისა და ანალიზის განხილვისათვის	შეფასება; სწავლება; ადაპტაციის მენეჯმენტი.	სამეთვალყურეო საბჭო, UNDP.	ხარჯები	2 ადაპტური მათვისთვის საგრანტო წლის ბოლოს.
ქვეყნის ყოველწლიური ანგარიში (ACR)	ეროვნული სამეთვალყურეო საბჭოსადმი ეფექტური ანგარიშგების უზრუნველყოფა.	ეროვნული კოორდინატორი	ქვეყნის პროგრამის საოპერაციო ხარჯები	წელიწადში ერთხელ, ივნისში
მონიტორინგის ყოველწლიური ანგარიში (AMR) მიმოხილვა (ACR-ზე დაყრდნობით)	CPMT-სთვის და GEF-ისთვის ეფექტური ანგარიშგებისთვის	ეროვნული კოორდინატორი	ქვეყნის პროგრამის საოპერაციო ხარჯები	წელიწადში ერთხელ, ივლისში
ქვეყნის სტრატეგიული პორტფოლიოს განხილვა	სწავლება; ქვეყნის პროგრამის სტრატეგიული განვითარების ადაპტური მართვა	ეროვნული სამეთვალყურეო საბჭო	ქვეყნის პროგრამის საოპერაციო ხარჯები	ერთხელ

მონიტორინგისა და შეფასების პროცესში ასევე გამოყენებული იქნება მე-4 ცხრილი, რომელიც აღწერს სტრატეგიის მიდგომის ლოგიკურ ჩარჩოს როგორც პროგრამის, ისე პროექტების დონეზე, მოსალოდნელ შედეგებს პროგრამის დონეზე, ასევე შესაბამისი შედეგების ინდიკატორებს და გადამოწმების საშუალებებს შერჩეული ხმელეთისა და ზღვის ლანდშაფტების ფარგლებში. ცხრილში ასევე, განსაზღვრულია პროექტების სავარაუდო რაოდენობა და მახასიათებლები, დაგეგმილი შედეგების მიხედვით.

6. რესურსების მობილიზაციის გეგმა

საქართველოში მე-6 სამუშაო ფაზის რესურსების მობილიზაციის სტრატეგია მოიცავს სამ ოპერაციულ დონეს: ადგილობრივი (მუნიციპალური), რეგიონული და ეროვნული. ყველა დონეზე შესაძლოა საჭირო იყოს სხვადასხვა მიდგომის გამოყენება, რაც განპირობებულია განსხვავებული თანადაფინანსების წყაროების არსებობით. მე-5 ფაზაში მიღებულ გამოცდილებაზე დაყრდნობით, ეროვნული კოორდინატორი იმოქმედებს მოქნილი, დროული და ადაპტური ფორმით ყველა დონეზე არსებული დაფინანსების მაქსიმალურად გამოყენების უზრუნველსაყოფად.

პროექტის დონეზე, ყველა მონაწილე ორგანიზაცია მიიღებს რჩევებსა და მითითებებს, რათა გაიზარდოს პროექტის თანადაფინანსების შანსები როგორც პროექტის დამტკიცებამდე, ისე – დამტკიცების შემდეგ. მე-5 ფაზაში ადგილობრივი წყაროები (ადგილობრივი მუნიციპალიტეტები) თანადაფინანსების ძირითადი წყარო იყო; თუმცა ეროვნულმა კოორდინატორმა უნდა უზრუნველყოს, რომ რეგიონულ და ეროვნულ დონეებზე არსებული თანადაფინანსების შესაძლებლობებიც სრულად იქნას ათვისებული. ეროვნული კოორდინატორი დაეხმარება ადგილობრივ ორგანიზაციებს დონორებთან დაკავშირებაში. კონსულტაციებისა და „სკოუპინგის“ პერიოდში გამოვლინდა, რომ ამჟამად მიმდინარეობს კონკრეტულ რეგიონებზე ფოკუსირებული რამდენიმე დიდი პროგრამა. ამ პროგრამების პრიორიტეტული რეგიონები ნაწილობრივ ფარავს მცირე გრანტების პროგრამის ფარგლებში შერჩეულ ლანდშაფტებს. წარდგენილი პროექტების გეოგრაფიული არეალის მიხედვით მოხდება შესაბამისი კონკრეტული პროგრამის (ან პროგრამების) შერჩევა და პროექტის წარმდგენს მიეწოდება ინფორმაცია და მითითებები დამატებითი თანადაფინანსების ან პროექტის შემდგომი შესაძლებლობების თაობაზე. კერძო სექტორი, ასევე, განიხილება, როგორც ერთ-ერთი მნიშვნელოვანი დაფინანსების წყარო, განსაკუთრებით პროექტების დონეზე და ამ საკითხთან დაკავშირებით ეროვნული კოორდინატორის როლი კიდევ უფრო მნიშვნელოვანი იქნება. ეროვნული კოორდინატორი, პროექტის სპეციფიკურობის მიხედვით გამოიკვლევს სხვადასხვა კერძო წყაროდან თანადაფინანსების მიღების და საჯარო-კერძო თანამშრომლობის (PPPs) განვითარების პოტენციალს.

ქვეყნის დონეზე რესურსების მობილიზების სტრატეგია გულისხმობს არსებული პარტნიორობის შემდგომ განვითარებას და ახალი თანამშრომლობის ჩამოყალიბებას ბილატერალურ და მულტილატერალურ სააგენტოებთან და საერთაშორისო არასამთავრობო ორგანიზაციებთან (World Bank, USAID, GIZ, WWF, IUCN, CNF⁹), ასევე მიმდინარე დიდმასშტაბიან პროგრამებთან (იხილეთ ცხრილი #2), კერძო სექტორთან და სამთავრობო პროგრამებთან და, რა თქმა უნდა, საქართველოში UNDP-ის სხვა პროგრამებთან და პროექტებთან. ორგანიზებული იქნება ბილატერალური შეხვედრები და სამუშაო შეხვედრები აღნიშნულ ორგანიზაციებთან მე-5 სამუშაო ფაზის შედეგების და მე-6 ფაზის საპროგრამო სტრატეგიის გასაცნობად თანადაფინანსებისა და ხარჯების განაწილების შესაძლებლობების გამოსავლენად. დონორების საკოორდინაციო შეხვედრებზე წარმოდგენილი იქნება მცირე გრანტების პროგრამის დაფინანსების საშუალებები და მიღწევები ახალი დაფინანსების წყაროების გამოსავლენად და UNDP-ის როლის წარმოსაჩენად.

ეროვნული სამეთვალყურეო კომიტეტი, რომელშიც წარმოდგენილია სამთავრობო, აკადემიური, საერთაშორისო და არასამთავრობო ორგანიზაციები, ასევე განიხილება, როგორც დამატებითი ფინანსების მოზიდვის ძლიერი მექანიზმი, როგორც ცალკეული პროექტების, ისე ქვეყნის დონეზე.

⁹ კავკასიის ბუნების ფონდი

აქამდე მიღებულ გამოცდილებაზე დაყრდნობით, სრულად იქნება ათვისებული მცირე გრანტების პროგრამის როგორც პროექტებისა და პროგრამების განმახორციელებელი მექანიზმის შესაძლებლობები.

7. რისკების მენეჯმენტის გეგმა

ცხრილი #7. მე-6 სამუშაო ფაზის იდენტიფიცირებული რისკები

იდენტიფიცირებული რისკის აღწერა	რისკის დონე (დაბალი, საშუალო, მაღალი)	ალბათობა (დაბალი, საშუალო, მაღალი)	შერბილების გზები
ადგილობრივი არასამთავრობო ორგანიზაციების მცირე შესაძლებლობები პროექტების ადგილობრივ და ლანდშაფტურ კონტექსტში წარმატებით დაგეგმვისა და დანერგვისთვის	საშუალო	საშუალო	ყველა შერჩეულ ლანდშაფტში განხორციელდება ინტენსიური სახელმძღვანელო და განმარტებითი ღონისძიებები; აქტიურად იქნება წახალისებული არასამთავრობო ორგანიზაციების პარტნიორობა ლანდშაფტურ დონეზე მეტი ეფექტის მისაღწევად; საჭიროების მიხედვით, გათვალისწინებული იქნება მოკლევადიანი მიზნობრივი გრანტებიც ადგილობრივი არასამთავრობო ორგანიზაციების შესაძლებლობების გაძლიერებისათვის.
პოლიტიკური არასტაბილურობა ან ესკალაცია ოკუპირებული ტერიტორიების მახლობლად	მაღალი	დაბალი	შესაბამის აპლიკანტს მოეთხოვება ალტერნატიული სცენარის შემოთავაზება იმ შემთხვევისათვის, თუ ასეთი სიტუაცია შეიქმნება.
პროფესიული ჯანმრთელობის და უსაფრთხოების რისკი	საშუალო-მაღალი	საშუალო	აუცილებელი იქნება პროექტით გათვალისწინებული იყოს უსაფრთხოების ზომები და რისკის აღკვეთის/შემცირების გეგმები ისეთ პროექტებში, რომლებიც მოიცავს სახიფათო საქმიანობას (მაგ.: ველზე მუშაობა მაღალმთიან რეგიონებში, ურთიერთობა სახიფათო ქიმიურ ნივთიერებებთან და სხვ.)
ექსტრემალური მეტეოროლოგიური პირობები და სტიქიური მოვლენები	საშუალო-მაღალი	საშუალო	იდენტიფიცირებული იქნება პროექტის ის კომპონენტები, რომლებიც მოწყვლადია ექსტრემალური

			მეტეოპირობებისა და სტიქიური მოვლენისადმი და შემუშავებული იქნება პრევენციის ან შემცირების გზები.
პროექტების დაბალი მდგრადობა და თანადაფინანსების ნაკლებობა	საშუალო	დაბალი	ხელშეწყობისა და სხვადასხვა დონეზე დამატებითი რესურსების მოზილიზაციის მიზნით ჩატარდება შეხვედრები/სამუშაო შეხვედრები/პრესკონფერენციები.
არაპროპორციული ინტერესი და განაცხადების არათანაბარი გადანაწილება სხვადასხვა სტრატეგიულ ინიციატივებს შორის	საშუალო	მაღალი	ჩატარდება ინტენსიური ხელშეწყობი და განმარტებითი ღონისძიებები, რათა უზრუნველყოფილი იქნას, რომ საპროექტო წინადადებებმა დაფარონ ყველა თემატური მიმართულება.
დაბალი ინტერესი მოწყვლადი სოციალური ჯგუფების მხრიდან	საშუალო	საშუალო	მოწვეულები იქნებიან შესაბამისი ადვოკატირების ჯგუფები (მაგ. ქალთა და ახალგაზრდული ორგანიზაციები).